

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра міжнародного туризму та країнознавства

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри

_____ Дудник І.М.
«_____» _____ 2022 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»
на тему:

**Ресурсний потенціал Угорщини як чинник
туристичної пропозиції**

Виконавець: здобувач вищої освіти групи 501Бз **Мала Єва Миколаївна**

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент кафедри міжнародного туризму та
країнознавства **Борисюк Оксана Анатоліївна**

Нормоконтролер: _____
(підпис)

Борисюк Оксана Анатоліївна
(П.І.Б.)

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин

Кафедра міжнародного туризму та країнознавства

Спеціальність: 242 «Туризм»

ОПП: «Туризмознавство»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедру

_____ Дудник І.М.
« _____ » _____ 2021р.

ЗАВДАННЯ НА ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Малої Єви Миколаївни

(прізвище, ім'я, по батькові в родинному відмінку)

1. Тема дипломної роботи: «Ресурсний потенціал Угорщини як чинник туристичної пропозиції», затверджена наказом ректора № 2532 /ст від «16» листопада 2021 р.

2. Термін виконання роботи: з «17» січня 2021 р. по «28» лютого 2022 р.

3. Вихідні дані до роботи: дослідження має теоретичний і практичний характер, виконане на основі аналізу фахової літератури, інформаційних ресурсів мережі Інтернет, періодичних видань, статистичних даних туристичних підприємств Угорщини.

4. Зміст дипломної роботи:

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ
ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КРАЇНИ

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УГОРЩИНИ

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УГОРЩИНІ

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу: таблиці, рисунки

6. Календарний план-графік

№ з/п	Завдання	Термін Виконання	Відмітка про виконання
1.	Узгодження плану роботи	22.11.-23.11 2021 р.	Виконано
2.	Обґрунтувати об'єкт, предмет дослідження, сформулювати завдання і мету. Написати вступ.	01.12. – 03.12. 2021 р.	Виконано
3.	Проаналізувати різноманітні джерела інформації щодо теоретичних засад дослідження ресурсного потенціалу Написати перший розділ.	04.12. – 28.12. 2021 р.	Виконано
4.	Оцінити туристичний потенціал Угорщини. Написати другий розділ роботи.	10.01. – 22.01. 2022 р.	Виконано
5.	Розглянути перспективні напрями розвитку туризму в Угорщині. Написати третій розділ роботи.	23.01. – 08.02. 2022 р.	Виконано
6.	Узагальнити результати проведеного дослідження, сформулювати висновки	09.02. – 12.02. 2022 р.	Виконано
7.	Подання електронних версій роботи на нормоконтроль та антиплагіатну перевірку.	13.02. – 15.02. 2022 р	Виконано
8.	Доопрацювання роботи за результатами передзахисту.	16.02. – 18.02. 2022 р.	Виконано
9.	Подання завершеної роботи на кафедру.	20.02. 2022 р.	Виконано
10.	Захист дипломної роботи.	25. 02.2022 р.	Виконано

7. Дата видачі завдання: «22» листопада 2021 р.

Науковий керівник дипломної роботи _____ Борисюк О.А.
(підпис керівника) (П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ Мала Є.В.
(підпис випускника) (П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи «Ресурсний потенціал Угорщини як чинник туристичної пропозиції»: 82 сторінки пояснювальної записки, 10 рисунків, 4 таблиці, 67 використаних джерела.

Мета роботи полягає у вивченні ресурсного потенціалу Угорщини як чинника туристичної пропозиції.

Об'єкт даного дослідження: є Угорщина

Предмет дослідження: є вивчення ресурсного потенціалу Угорщини як чинника туристичної пропозиції.

Під час написання дипломної роботи мною будуть використані наступні **методи дослідження:**

- теоретичний аналіз джерел інформації з проблем дослідження;
- аналітичний метод;
- методу аналізу та синтезу
- туристично-географічний аналіз
- картографічний метод аналізу.

Інформаційна база дослідження. У роботі використано фахову літературу з проблеми дослідження, інформаційні ресурси мережі Інтернет, періодичні видання, статистичні дані щодо ресурсного потенціалу Угорщини.

Область застосування результатів роботи: Результати дослідження даної теми можуть бути корисними під час розвитку нового туристичного продукту Угорщини на основі туристичних ресурсів.

Матеріал дослідження може бути корисним у навчальному процесі під час вивчення дисциплін «Туристичне краєзнавство», «Організація туристичних подорожей», «Організація рекреаційної діяльності», «Організація екскурсійної діяльності» та ін.

Структурно робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ, ТУРИСТИЧНА ПРОПОЗИЦІЯ,
ТУРИСТИЧНИЙ ПРОДУКТ, РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ, ПЕРСПЕКТИВИ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КРАЇНИ.....	11
1.1 Поняття ресурсного потенціалу в роботах науковців.....	11
1.2 Методи аналізу і оцінки туристичного потенціалу країни.....	17
1.3 Туристичний потенціал як чинник формування туристичної пропозиції країни.....	25
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УГОРЩИНИ.....	36
2.1 Історичні аспекти освоєння туристичних ресурсів країни.....	36
2.2 Природні туристичні ресурси Угорщини, їх вплив на виробництво туристичного продукту.....	39
2.3 Суспільно-історичні ресурси країни, їх вплив на формування туристичної пропозиції.....	47
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УГОРЩИНІ.....	55
3.1 Аналіз пропозицій туристичних фірм щодо туризму в Угорщині.....	55
3.2 Проблеми використання ресурсного потенціалу країни у формуванні туристичних пропозицій.....	61
3.3 Перспективи розвитку нового туристичного продукту Угорщини на основі туристичних ресурсів.....	66
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78

ВСТУП

Туризм є найдинамічнішою галуззю у світі та поєднує економічні, соціальні, культурні та екологічні аспекти, має невичерпний потенціал для постійного прогресу, тісно взаємодіє з багатьма галузями економіки, а також є основним чинником економічного та культурного розвитку, захисту навколишнього середовища та історико - культурної спадщини. Сьогодні, необхідно зазначити, про важливу роль індустрії туризму на сучасну світову економіку.

У процесі нашого дослідження, ми вирішили акцентувати увагу на комплексному вивченні ресурсного потенціалу Угорщини, яка є однією із лідерів серед країн Центральної Східної Європи за кількістю туристів, та є своєрідним місцем між сходом і заходом Європи. Кожен регіон Угорщини приваблює чимось особливим, притаманним лише йому. Доведенням цього є неповторність, багатоманітність і значна кількість гідротермальних і біокліматичних резервів. Зростає роль туризму як джерела валютних надходжень. Щорічно країну відвідують понад 40 мільйонів туристів з усіх кінців континенту.. Крім того, в Угорщині знаходяться видатні історичні й культурні пам'ятки.

Перші наукові підходи до теоретичного усвідомлення феномена туризму і туристичної діяльності у контексті сфер та реалій суспільного життя здійснено в працях російських, вітчизняних та зарубіжних вчених, які мають певні напрацювання в теорії туризму, серед них: М. Біржаков, Дж. Джафарі, І. Зорін, Д. Лейн, В. Сенін, В. Федорченко, Дж. Хант, та ін.

Аспекти міжнародного туризму досліджували різні вчені. Можна виділити роботи А. .Александрової, О. Вавілової, А.Ліманського, Д. Осипова, Л. Хадоркова, Г. Панирян та інших.

Невелика за розмірами Угорщина володіє неабиякими природними багатствами. Якби можна було зібрати докупи усі заповідники та природоохоронні зони країни, то отримана територія у 520 тисяч гектарів

могла б посперечатися з найбільшими у світі національними парками. Тим, хто вирушає пішки або велосипедом, на фотополювання або спостереження за птахами, допомагають на маршруті вказівні таблички та позначені туристичні. Під Угорщиною ціле море цілющих вод.

Природа угорських курортів, розташованих найчастіше навкруги природних джерел, створює абсолютно неповторну благодатну атмосферу, особливий мікроклімат, що сприяє швидкому оздоровленню у будь-яку пору року.

Необхідно зазначити, що знайомству з Угорщиною допоможе і сприятливий клімат, що має не аби яке значення для розвитку туризму. Середня кількість сонячних годин в Угорщині становить 1988 годин на рік, це більше, ніж у будь-якій країні Західної Європи. У теплі літні місяці можна добре відпочити на берегах найбільшого в Центральній Європі озера Балатон.

На основі вище зазначеного, системне вивчення ресурсного потенціалу Угорщини є актуальним дослідженням, а детальний аналіз даної країни дозволить в подальшому пропонувати її на сучасному туристичному ринку, та застосовувати її позитивний досвід для розвитку туризму в Україні

Метою дипломної роботи є вивчення ресурсного потенціалу Угорщини як чинника туристичної пропозиції.

Для досягнення даної мети були поставлені наступні **завдання**:

- розглянути поняття про туристичний потенціал країни, його складові;
- проаналізувати методи аналізу і оцінки туристичного потенціалу країни;
- охарактеризувати туристичний потенціал як чинник формування туристичної пропозиції країни;
- обґрунтувати історичні аспекти освоєння туристичних ресурсів країни;
- розглянути природні туристичні ресурси Угорщини та визначити їх вплив на виробництво туристичного продукту;

- дослідити суспільно-історичні ресурси країни, їх вплив на формування туристичної пропозиції;
- проаналізувати пропозиції туристичних фірм щодо туризму в Угорщині;
- визначити проблеми використання ресурсного потенціалу країни у формуванні туристичних пропозицій;
- запропонувати основні шляхи розвитку нового туристичного продукту Угорщини на основі туристичних ресурсів.

Об'єктом дослідження є Угорщина.

Предметом дослідження є вивчення ресурсного потенціалу Угорщини як чинника туристичної пропозиції.

Методи дослідження. Для реалізації мети й завдань дослідження в роботі використано ряд загальнонаукових і спеціальних методів дослідження: за допомогою аналітичного методу здійснено відбір наукової інформації за темою дослідження; реалізація системного підходу забезпечило теоретичне узагальнення наукових концепцій, емпіричних даних та досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених, які акцентували увагу на трактуванні ресурсного потенціалу Угорщини; метод аналізу та синтезу – для окреслення основних проблеми застосування ресурсного потенціалу країни у процесі формуванні туристичних пропозицій. А також ми реалізували туристично-географічний аналіз та картографічні методи аналізу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в комплексі розглянуто та вирішено важливу наукову проблему щодо ресурсного потенціалу Угорщини як чинника туристичної пропозиції та запропоновано основні шляхи розвитку нового туристичного продукту України відповідно до наявних туристичних ресурсів.

Практична значимість дослідження. Результати дослідження даної теми можуть бути корисними під час розвитку нового туристичного продукту Угорщини на основі туристичних ресурсів.

Структура і обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури та додатків

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КРАЇНИ

1.1. Поняття ресурсного потенціалу в роботах науковців

Термін «потенціал» походить від латинського слова «potential», що означає можливість, потужність. Він ілюструє здатність або можливість реалізувати скритні, нереалізовані резерви розглянутого об'єкта.

Туристичний потенціал базується на двох основних складових – ресурси та можливість їх використання в туристичних цілях.

До прикладу, можна привести декілька складових ресурсів – це природа, історія, населення, культура, політика та економіка. Кожний ресурс поділяється на види та різновидності. Ресурси визначають розвиток туризму, так і особливості перебування туристів.

Але перш ніж розбирати види та різновидності туристів, треба дати визначення поняття «туристичного потенціалу країни». Це питання досить актуальне нині, однак у сучасній літературі відсутня єдина думка з цього приводу, що, своєю чергою, породжує достатньо наукових підходів до інтерпретації «ресурсний потенціал».

Слід відмітити змістовні висновки професора А. Затонського, який визначає ресурсний потенціал «...як сукупність природних умов і ресурсів, що використовуються в даний час, і потенційних ресурсів, поки що не залучених до господарського обігу, причому використання даних ресурсів передбачає задоволення життєвих потреб нинішнього покоління людей без позбавлення такої можливості для майбутніх поколінь» [20, с. 76].

Подібної думки притримується Л. Крапчіна, згідно з якою, ресурсний потенціал «...є оптимізаційне поєднання виробничих ресурсів (земельних, трудових, матеріальних, інноваційних та фінансових), при якому вони дають максимальну віддачу без шкоди навколишньому середовищу» [25, с. 199].

Вчений-економіст Д. Кендрик [61] визначає дану категорію, як сукупний об'єм всіх відомих запасів природних ресурсів, що являє собою розширене визначення національного багатства. В той же самий час, дана дефініція не дозволяє врахувати, або врахувати в не повній мірі, один з ключових ресурсів на сучасному етапі соціально-економічного розвитку – людський.

Представники іншого підходу відносять до ресурсів, вже крім природних, трудових, матеріальних, інноваційних, фінансових, а також враховують декілька важливих їхніх аспектів:

- задоволення життєвих потреб сучасного покоління, тобто, визначене затребуваністю ресурсів на сучасному етапі соціально-економічного і технічного розвитку;
- передача можливості застосування даного набору ресурсів потомкам.

Необхідно визначити, що даний підхід близький за своєю суттю до концепції сталого розвитку, перехід до якого, за думкою, М. Замятіної, виступає найважливішою проблемою як для країн, так і до регіонів [19, с. 35].

Під поняттям сталого розвитку, як правило, розуміється процес змін, в якому використання природних ресурсів, напрямок інвестицій, орієнтація науково-технічного розвитку та інституційні зміни взаємодіють між собою та зміцнюють сучасний і майбутній потенціал для удосконалення людських потреб та цілей, забезпечуючи рівень та якість життя людей [12, с. 33].

Інші представники розглядають ресурсний потенціал як систематичну дефініцію, яка, в свою чергу, є лише елементом більш глобальної категорії. На думку А.П. Романова та М.М. Губанової, під цим слід розуміти «...синтетичний показник, який узагальнено оцінює обсяг ресурсів незалежно від ефективності їх використання. Ресурсний потенціал – матеріально-технічна база виробничого потенціалу, отже, – лише його частина» [39, с. 223].

На погляд А. Яковлева, ресурсний потенціал – «сукупність усіх приватних потенціалів індивідуальних видів ресурсів у межах певної організаційної та територіальної обмеженості, що формують економічний потенціал галузі, суб'єкта господарювання або території. Усі компоненти ресурсного потенціалу взаємопов'язані між собою» [54, с. 75].

Якщо підсумувати та проаналізувати приведені вище визначення поняття ресурсного потенціалу, то можна виділити декілька обов'язкових рис притаманних поняттю «ресурсний потенціал»:

- ефективність – затребуваність істотного набору ресурсів і обґрунтованість його використання;
- екологічність – використання ресурсів таким чином, щоб це не наносило неоправданого збитку і зберігало можливість їх використання наступним поколінням (згідно з концепцією сталого розвитку);
- системність – сукупність декількох взаємопов'язаних елементів;
- повнота – задіяти в економічному розвитку сукупність ресурсів (природних, трудових, матеріальних і тощо);
- соціальність – ресурсний потенціал необхідно використовувати не тільки ефективно з економічного погляду, але й з соціального погляду, тим самим стимулюючи зріст добробуту території населення і, внаслідок цього, рівня якості життя населення;
- інноваційність – що характеризується не тільки як сучасні способи застосування ресурсів та забезпечення ефективності їх використання, але й фактичне їх втілення в розробці нових ідей і технологій, що досить близько до інноваційної активності.

Отже, проаналізувавши всі вище перераховані підходи, дає підставу для формування авторського підходу визначення, що ресурсний потенціал – це система, яка включає в себе не тільки наявні у визначених кордонах ресурси (людські, матеріальні, фінансові, тощо), але й ті, використання яких можливе в перспективі в майбутньому, а також інфраструктурні умови освоєння господарського потенціалу. Також слід зазначити, що система

повинна ефективно працювати з визначеним рівнем соціально-економічної ефективності, забезпечуваним, перш за все інноваційним направленням економіки, сприяючи підвищенню якості та рівня життя населення та формуючи стійкість для майбутніх поколінь.

Дослідивши питання структури ресурсного потенціалу регіону, можна помітити, що питання залишається достатньо дискусійним.

Наприклад, Т. Сергєєва [42, с. 97] відмічає наступні елементи:

- економіко-географічне положення;
- природно-кліматичне середовище;
- природно-ресурсний потенціал (матеріальні, земельні, водні ресурси);
- демографічні можливості;
- трудовий потенціал;
- потенціал основних фондів.

В цей же час, О. Бессонова вважає, що ресурсний потенціал має наступну структуру:

- природно-ресурсний потенціал;
- трудовий потенціал;
- матеріально-технічний потенціал;
- фінансово-економічний потенціал;
- інформаційно-інноваційний потенціал [3, с. 17].

Є. Динников [15, с. 95] в своїй роботі виділяє наступну сукупність елементів ресурсного потенціалу:

- природні;
- трудові;
- інтелектуальні;
- матеріальні;
- фінансові;
- кредитні;
- інвестиційні;
- інформативні;

- іміджеві.

В цьому випадку, можна особливо відмітити нематеріальні конкурентні переваги, притаманні винятковій категорії.

Під кінець звернемося до Н. Ремейсу. В своїх роботах він запропонував наступну трактовку природних (натуральних) ресурсів: це природні об'єкти або явища, які використовуються в сучасному часі, використовувались в минулому, а також будуть використовуватися у майбутньому для прямого і непрямого споживання, що веде до створення матеріальних багатств, відтворення трудових ресурсів, підтримуванню умов існування людства і покращення якості життя [35].

А. Мінц назвав їх природними факторами життя суспільства. Їх класифікацію можна побачити на рисунку 1.1.

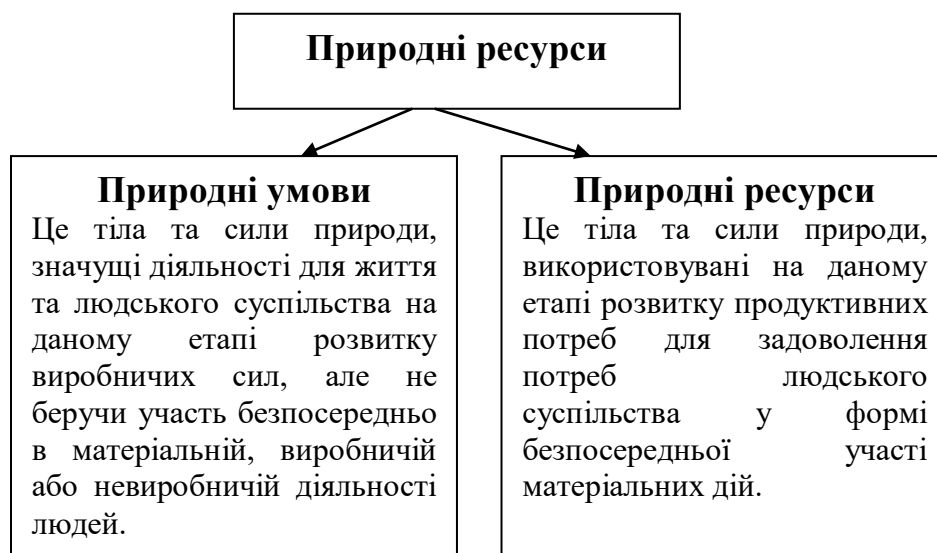

Рис.1.1. Класифікація природних ресурсів

Джерело: розроблено авторкою за [29, с. 66].

Ю. Шедько розглядає в цілому природно-географічну середу, як сукупність природних умов і природних ресурсів, яка визначає розміщення виробництва. Розмежування двох даних визначень можна побачити на рисунку 1.2.

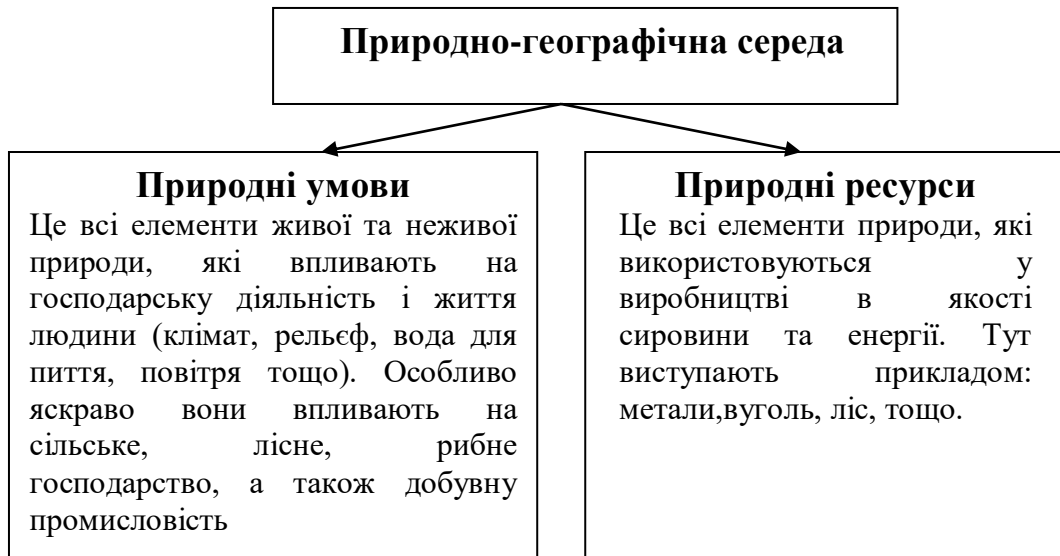

Рис.1.2. Географічна середа (за Ю.Шедько)

Джерело: розроблено авторкою за [52].

Він же приводить детальну класифікацію природних ресурсів з точки зору вичерпаності і невичерпаності, яка представлена на рисунку 1.3.

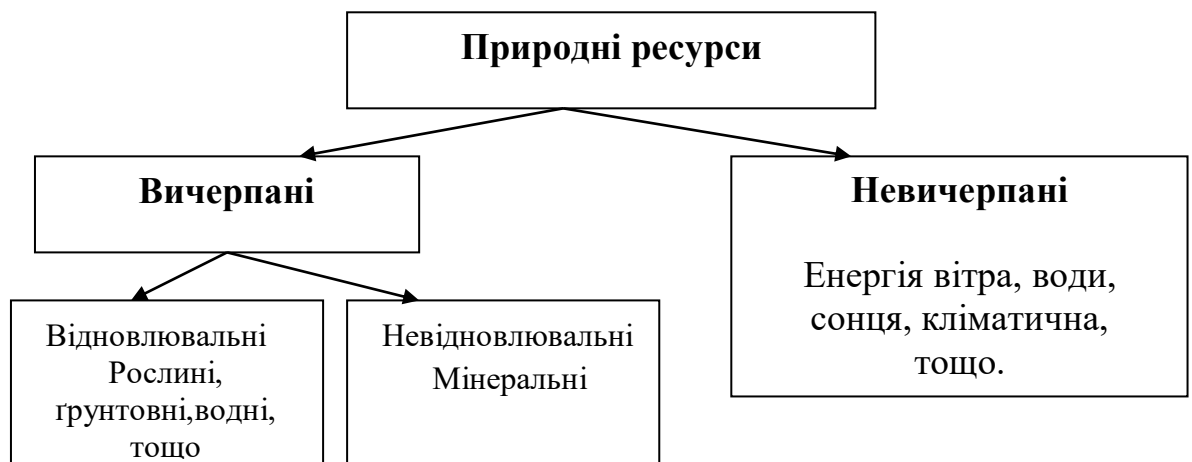

Рис. 1.3. Класифікація природних ресурсів за вичерпністю

Джерело: розроблено авторкою за [52].

Отже, роблячи висновки, можна виділити характерні риси ресурсного потенціалу. В роботі наведений перелік доповнений декількома характеристиками (інноваційними, соціальною направленістю, історичністю, тощо), які стають значимими в період інноваційної модернізації, які склалися

в економічних та інституційних умовах на всіх рівнях господарювання. Відновлена сукупність характеристик дозволяє уявити більш точно визначення ресурсного потенціалу регіону, під яким пропонується розуміти систему, що включає не тільки ресурси, які мають у визначених кордонах (матеріальні, фінансові, людські, природні, тощо), залучення господарства в процес, але й ті, які можна використовувати в перспективі, а також, інфраструктурні умови освоєння господарського потенціалу.

1.2 Методи аналізу і оцінки туристичного потенціалу країни

Основним завданням стосовно забезпечення розвитку туристичної сфери та головною передумовою її планування на національному й регіональному рівнях, удосконалення просторової та господарської організації територіальних туристичних комплексів є проведення оцінки туристичного потенціалу держави та всіх її регіонів. Виникають складності залучення інвесторів без даних об'єктивної оцінки туристичного потенціалу, які допоможуть стосовно удосконалення інфраструктури туристичної та курортно-рекреаційної сфери. Проблема вивчення оцінювання туристичного потенціалу держави присвячено безліч наукових праць, але здійснення оцінки рівня туристичного потенціалу регіонів та їх забезпеченості туристичними ресурсами є проблематичним та лише частково вирішене в оціночних економічних чи географічних параметрах.

Дослідження туристичного потенціалу держави та її окремих регіонів полягає у визначенні результативності застосування ресурсів, потенційної спроможності функціонувати на конкуруючому ринку, надаючи всі свої пропозиції на ринку, а також у визначенні попиту на ці пропозиції. Навіть при існуванні відмінних природних та культурно-історичних ресурсів з належними кліматичними особливостями можна мати низький рівень попиту це свідчить про те, що стратегія чітко не визначена, туристична сфера не є основною галуззю певного регіону. Також важливо зазначити, що, на

конкуренцію в туристичній галузі здійснюють вплив попит на туристичні послуги, сезонність, виникнення конкуруючих організацій в інших регіонах (позитивне використання стратегій), існування компетентних кадрів.

Вченими О. Любіцевою [28], А. Мокляк [30] Л. Савчуком [41] було узагальнено та обґрунтовано головні фактори, що визначають туристичну привабливість держави, до яких належить :

- економічний – це відповідні показники, які демонструють рівень інфляції, безробіття, отримані прибутки та цінову політику на товари й послуги в туристичній сфері, вклад туристичної галузі в макроекономічних показниках;

- інфраструктура – це показник, який означає сучасний стан автошляхів і зв'язку, готельних комплексів, основних закладів харчування та організації дозвілля, використання інноваційних комп'ютерних технологій, мережі Інтернет, інформаційно-комунікаційних технологій, особливості транспорту;

- екологічний свідчить про загальний стан екології, що описується наступними показниками, до яких належить: існування природних ресурсів, екологічні особливості та кліматичні особливості, ризики катастроф, рівень розвитку сільського господарства;

- політичний – це показники, які включають в себе відповідну інформацію стосовно законодавчого регулювання становлення туристичної діяльності в державі;

- соціальний – це показники, що описує демографічний стан у державі;

- культурний включає в себе загальну частку загальноосвітніх навчальних закладів, вищих освітніх закладів.

Існування вище окреслених факторів обумовлює потребу можливості оцінювання туристичної привабливості держави з метою виявлення найрезультативніших напрямів розвитку туристичної сфери, що сприятиме формуванню в перспективі успішну стратегію розвитку туризму за допомогою її державної підтримки та стимулювання. Потреба кількісного оцінювання

туристичної привабливості на рівні держави, сфери чи відповідного регіону пояснюються виявленням тих територій, стимулювання розвитку яких приведе до можливості отримання якнайшвидших економічних результатів, тобто системи ефектів.

В процесі оцінювання туристичного потенціалу необхідно брати до уваги всю систему внутрішніх та зовнішніх факторів, що обумовлюють пріоритети та перспективи розвитку туристичної сфери у даному регіоні певної держави [43] (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Система факторів стосовно оцінювання потенціалу туристичної сфери держави

Група	Основні фактори
Історико-культурна спадщина	<ul style="list-style-type: none"> - існування на території держави історико-культурних пам'яток; - рівень важливості історико-культурних пам'яток; - кількість необхідного часу з метою огляду важливих цінностей, що обраховується з метою здійснення порівняння різних територій для сприяння розвитку історико-культурного туризму; - сьогоdnішній стан та рівень збереженості зазначених ресурсів.
Природно-рекреаційні ресурси та умови	Рельєф території, водні об'єкти, ландшафти та зонування територій, ґрунти, гідромінеральні ресурси, землі, корисні копалини, ліси, клімат.
Інфраструктура	<ul style="list-style-type: none"> - Задоволення території необхідними засобами розміщення для різних категорій туристів з різних країн; - значний обсяг місць у різних засобах розміщення; - коефіцієнт завантаження засобів розміщення; - прибуток, який обраховується одне місце у відповідних закладах розміщення; - обсяг фахівців цієї сфери; - середня площа засобів розміщення в процесі обчислення на одне місце, м²; - загальна частка організацій ресторанного бізнесу; - кількість посадочних місць у ресторанах під час обчислення на тисячу мешканців певного регіону; - товарообіг підприємств ресторанного бізнесу.
Інформація	<ul style="list-style-type: none"> - Нормативно-правова база стосовно питань розвитку та застосування засобів масової інформації; - відповідний рівень розвитку ЗМІ, інформаційно-комунікативних технологій; - технологічні можливості застосування інформаційних систем та технологій певними суб'єктами туристичної сфери; - існування спеціалізованих інформаційних продуктів для туристичної галузі.

Фінанси	<ul style="list-style-type: none"> - Матеріальні кошти від держави на розвиток туристичної сфери; - кошти споживачів, які вони надають за реалізацією туристичних послуг; - кошти суб'єктів підприємств, які орієнтовані на створення та втілення нових технологій застосування туристичних ресурсів; - фінансування відповідних заходів, використання яких орієнтоване на удосконалення рівня обслуговування туристів та якості послуг, що надаються.
Інвестиції	<ul style="list-style-type: none"> - Сукупність внутрішніх та іноземних інвестицій у туристичній галузі; - сукупність реальних та портфельних інвестицій у туристичній галузі; - обсяг договорів та угод, які були укладені з інвесторами; - кошти інвесторів, які зосереджені на сферу будівництва, реконструкцію та оновлення туристично-рекреаційних організацій; - кошти інвесторів, які орієнтовані на створення або розвиток підприємств туристичної сфери; - кількість нових організацій за рахунок інвестиційної діяльності.
Управління	<ul style="list-style-type: none"> - Законодавчі акти, що регулюють роботу туристичної галузі; - показники результативності управлінської діяльності; - коефіцієнт оперативності роботи управлінського апарату; - надійність та стабільність системи управління.
Соціальні умови	<ul style="list-style-type: none"> - Кількість спеціалістів у туристичній галузі; - загальна частка навчальних закладів усіх видів, які реалізують професійну підготовку фахівців туристичного спрямування; - ліцензійний обсяг освітніх навчальних закладів усіх видів з метою професійної підготовки фахівців туристичної сфери.
Кадрове забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> - Ринок робочої сили, який забезпечує туристичні організації обслуговуючим персоналом; - експерти та консультанти з підбору кадрів; - освітні навчальні заклади різних рівнів, які здійснюють професійну підготовку фахівців у сфері туризму; - освітні навчальні заклади, які реалізують професійну підготовку економічних та юридичних фахівців.
Екологічні умови	Рівень забрудненості повітряного басейну, водних об'єктів, шум, радіаційне забруднення.
Архітектурно-естетичні умови	Існування заповідників, історичних пам'яток архітектури та містобудування, археології, історії, природи, культури.

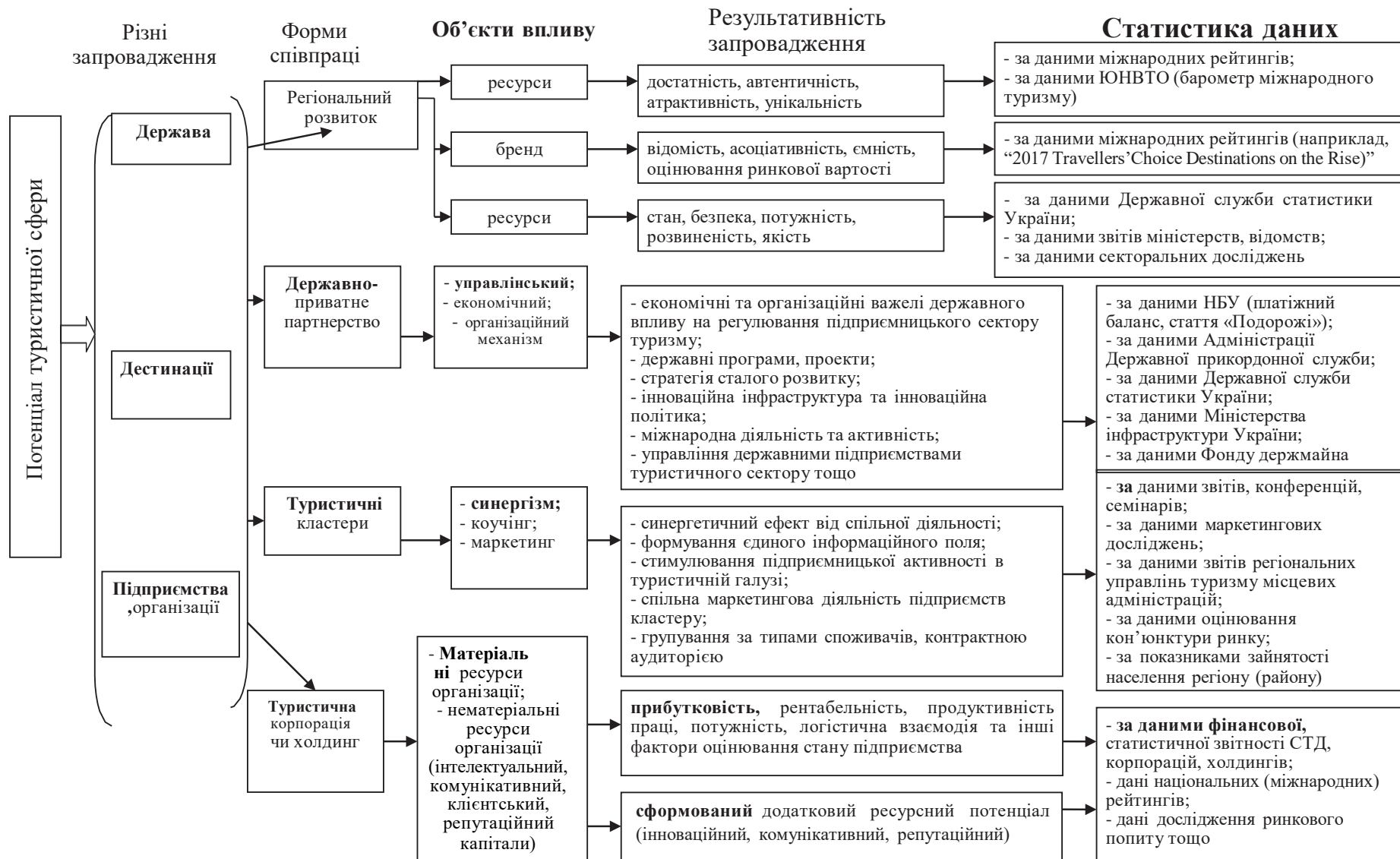

Рис. 1.4. Системна модель оцінювання потенціалу туристичної сфери на різних рівнях його застосування

Аналізуючи системну модель оцінювання потенціалу туристичної сфери на різних рівнях його застосування, необхідно зазначити, що за рахунок окресленої на рис. 1.4 зазначеної поетапності аналізу можна більш чітко обґрунтувати та проаналізувати сучасний стан потенціалу туристичної сфери держави. Крім того, все це дає сприяє більш чітко та різносторонньо зібрати інформацію та здійснити оцінку туристичного потенціалу не відокремленим чином від усіх факторів, тобто оцінити туризм певного регіону як важливу частину розвитку, що здійснює вплив на всі фактори життя населення та економічного розвитку. Зазначений підхід до оцінювання туристичного потенціалу засвідчує важливість та перспективність туристичної сфери різних регіонів.

Отже, на основі досліджуваних наукових джерел можна підсумувати, що головною проблемою в системному оцінюванні туристичних ресурсів є їх розділення в процесі оцінювання.

Необхідно зазначити, що перешкодами формування єдиної методики стосовно здійснення оцінки ресурсів території з метою розвитку туристичної сфери є не лише відмінність у фізико-географічних умовах регіонів та їх соціально-економічному розвитку, що визначають сукупність параметрів оцінювання, але й сама форма здійснення оцінювання.

Запропоновані методичні підходи вченими орієнтовані на визначення рейтингу туристичних регіонів, порівняння зазначених показників, але така система підрахунку сама по собі не забезпечує аргументованого та об'єктивного вибору стратегії розвитку туристичного комплексу, визначення основних напрямів та можливостей. Необхідно зауважити, що проведення оцінювання окремих ресурсних складових туристичної сфери не може бути застосована сама по собі, у зв'язку з тим, що вона є суб'єктивною.

Ключовою проблемою стосовно визначення єдиної методики стосовно здійснення оцінки туристичного потенціалу є те, що до туристичної сфери належать організації, які належать до різних інших економічних галузей, у

рамках діяльності яких важко визначити те, яка частина доходів отримана саме від туристів, а яка – від інших споживачів.

Абсолютні статичні дані не дають правильної відповіді про те, наскільки успішно функціонує туристична сфера у відповідній державі. З метою отримання достовірних результатів стосовно здійснення оцінки туристичного потенціалу держави потрібно реалізовувати комплексні методики, які забезпечують інтегрований результат за різними показниками. Крім того, необхідно брати до уваги в процесі дослідження, результативність застосування тих ресурсів, які має держава і які впливають на загальну привабливість туристичного напрямку.

Третій аспект, якому дослідники, не акцентують достатньої уваги – це існування відповідних факторів, дія яких має значний негативний вплив на загальну затребуваність туристичної сфери в контексті загальної соціально-економічної чи політичної ситуації.

Проаналізувавши існуючі методи та основні проблем стосовно оцінювання туристичного потенціалу держави, необхідних для розвитку туристичної сфери, дає змогу зробити наступні висновки. В методиках стосовно використання оцінки туристичних ресурсів реалізується обмежений обсяг параметрів стосовно оцінювання, що не дає детального розуміння про стан ресурсного потенціалу розвитку туризму та рекреації регіону; в параметрах оцінювання виявлено відсутність показників успішності застосування ресурсів туризму; будь-яка пропонована сучасними вченими методика системної оцінки ресурсів туризму обов'язково вимагає уточнення критеріальної основи на основі природно-кліматичних, ландшафтних умов та специфіки історичного, соціального та економічного розвитку певної території; є проблема збирання інформації, необхідної для здійснення системного оцінювання ресурсів розвитку туризму та рекреації; крім того, у більшості випадків оцінювання є суб'єктивним.

На основі вищезазначеного, потрібно не лише здійснення обліку територіальних особливостей розподілу туристичних ресурсів та

економічних процесів, що відбуваються в рамках певної держави, але й формування стратегії розвитку регіональних туристичних комплексів залежно від їх ресурсної складової та потреб сучасного туризму з можливістю запровадження нових форм відпочинку та забезпечення інформаційної підтримки їх просування як за межами регіону.

Доцільність та необхідність кількісного оцінювання туристичної привабливості на рівні країни, сфери чи певного регіону пояснюються виявленням тих територій, стимулювання розвитку яких приведе до можливості отримання якнайшвидших економічних результатів, тобто системи ефектів.

Зазначений підхід стосовно формування оцінної бази враховує не тільки ресурсну складову (за В. Захарченком) [21], процесну складову (за С. Ілляшенком) [22], але й змістовну складову наповнення інноваційного потенціалу організації. Узагальнюючи різні наукові підходи стосовно оцінювання туристичного потенціалу, можемо зробити наступний висновок, що він розглядається як ресурсний потенціал організації, що має бути реалізований максимально, ресурсоощадно та оптимально, а також креативно.

Крім того, в процесі дослідження, було визначено, що у сфері послуг найбільше значення є не розмір підприємства, а його репутація та досвід в обслуговуванні [24]. Особливо за умов нестабільності ринкового попиту, зменшення активності подорожуючих, поширення системи електронного продажу туристичних послуг значення репутації, повноцінність виконання взятих зобов'язань формують складові «ціни іміджу» підприємства, коли за інших рівних значень продуктового асортименту споживач віддає перевагу тій організації, яка має позитивний бренд, схвальні відгуки про свою роботу, стабільний фінансовий стан.

Також важливо зазначити, що розглянута нами системна модель оцінювання, яка зображена на рис. 1.4, повинна має включати результати оцінювання туристичного балансу, потенціалу держави відвідування на рівні

дестинацій чи кластеру; клієнтського та репутаційного потенціалу і інтелектуального капіталу на рівні туристичної організації як сервісної організації з високою якістю обслуговування та довірою до продукту підприємства.

Сьогодні проведено значна кількість наукових досліджень та запропоновано методик щодо здійснення оцінки потенціалу туристичної сфери, але їх більшість теоретично обґрунтована, а в практичній сфері існує багато проблем, які потребують вирішення.

Основними проблемами досліджень, на наш погляд, є прозорість та достовірність отриманих даних усієї туристичної сфери держави, перебування значної частини результатів туристичної роботи суб'єктів у тіні, недосконалість нормативно-правової бази, яка би регулювала надходження в бюджет країни, а також можливість маніпулювання результатами таких досліджень, причому це може спостерігатись на рівні здійснення оцінки результативності роботи відповідної організації, туристичного комплексу регіону та на рівні країни в цілому.

Ще однією проблемою є те, що не завжди є доречним порівняння результатів туристичної сфери, отриманих різними методами, тому що ці результати можуть бути викривлені та заважати формуванню правильного напрямку розвитку потенціалу туристичної сфери держави та її регіонів. Крім того, необхідно зауважити, що отримати максимально точні результати практично не можливо в процесі здійснення оцінки туристичної сфери, тому що до сфери впливу належать організації, які входять до різних економічних сфер, вкрай важко визначити те, яка саме частина доходів отримана саме від туристів, а яка – від інших категорій споживачів.

1.3. Туристичний потенціал як чинник формування туристичної пропозиції країни

На основі проведеного аналізу наукових джерел, визначено, що туризм базується на цільовому і раціональному застосуванні туристичних ресурсів,

які є об'єктами інтересу зі сторони подорожуючих та здатні задовольняти потреби людей, що виникають в процесі здійснення подорожей. Туризма не може бути взагалі, якщо немає будь-яких туристичних ресурсів.

З метою розвитку туризму у Угорщині, важливе існування у даній країні відповідного комплексу туристичних ресурсів.

До основного переліку ресурсів, які є основою економічного розвитку і становлення туристичної сфери, належить: земельна площа, водні, лісові та інші рекреаційно-туристичні природні ресурси; капітал (фінансові ресурси); кадри; підприємницька сфера та ідеї; інновації; інформація; знання [53, с. 30].

Всі вище зазначені ресурси застосовуються під час рекреаційно-туристичної діяльності. Але, значна кількість науковців в туристичній сфері окремо виокремлюють туристичні ресурси, що свідчать про їх значущість у процесі відповідного розвитку туризму і туристичної роботи. Туристичні ресурси є доступними з метою ознайомлення і реалізації незалежно від існуючих форм власності, якщо до того не існують накладених обмежень на основі нормативно-правових актів.

Природні та антропогенні геосистеми, тіла та явища природи, артефакти, які мають комфортні властивості і споживчу вартість для рекреаційної діяльності і можуть бути застосовані з метою здійснення організації відпочинку та оздоровлення відповідної категорії людей в належний фіксований час за рахунок технології та існуючих матеріальних можливостей [64, с.446].

Значення туристичних ресурсів полягає в тому, що вони є фундаментом для створення туристичного продукту і його пропозиції. Аналізуючи їх структуру, необхідно зазначити, що вона включає природні, культурно-історичні, соціально-економічні об'єкти і явищ, які слугують основою для надання якісних туристичних послуг.

Лише застосування комплексно певних видів ресурсів сприяє досягненню поставленої мети, у зв'язку з цим ресурси, які є складовими туристичної діяльності як цілісної системи, самостійно створюють

відповідну базову підсистему. Значна кількість вчених зазначають, що туристичні ресурси не можуть існувати без наявності відповідних умов, до яких належить: турист, який їх застосовує; визначене місце, де вони знаходяться і можуть реалізовуватись; особлива прикмета, образ, які роблять їх унікальними [74, с.177].

Значний обсяг туристичних ресурсів потребує їх класифікації. Польським дослідником М. Труасі (M. Troisi) (1963 р.) та французьким вченим П. Дефером (P. Defert) (1972 р.) запропонували класифікації туристичних ресурсів, які на даний час є найбільш поширеними.

Відповідно до класифікації, яку в своїх дослідженнях розглянув М. Труасі знаходиться розподілення туристичних ресурсів створені працею людини. Вчений пропонує наступні три групи туристичних ресурсів, а саме:

1. Природні туристичні ресурси, які включають в себе: кліматичні умови, повітря, краєвид, моря, річки, ліси, які науковець характеризує як «потенційний туристичний капітал».

2. До туристичних ресурсів, які створені працею людини належать: архітектурні споруди, пам'ятки, витвори мистецтва. Вони відносяться до об'єктів показу чи екскурсій.

3. «Додаткові» туристичні ресурси, які теж створені працею людини з метою надання якісних послуг туристам.

До зазначених груп, вчений М. Труасі додає інфраструктуру місць знаходження туристів і всі організації, які забезпечують прийом та обслуговуванню всіх туристів.

А наприклад, дослідник П. Дефер не підтримує позицію даного вченого і вважає не допустимим включення до туристичних ресурсів закладів з прийому і обслуговування всіх туристів. Дану точку підтримують і інші науковці, а саме: М. Немоляєва і Л.Ходорков, які вказують в своїх дослідженнях, що дані організації не можна включати до складу туристичних ресурсів, оскільки вони дозволяють застосовувати туристичні ресурси, але не можуть служити метою туристичної подорожі [74].

Крім того, вчений П. Дефер окреслені туристичні ресурси розподіляє на наступні групи, кожна з яких наділена відповідними елементами, такими як: гідром – це ресурси, які включають в себе воду; фітом – природні туристичні ресурси, до яких належить земля; літом – все, що було створено працею людини і викликає певну зацікавленість туристів; антропом – це, насамперед, туристичні ресурси, до яких належать всі види людської діяльності, що викликають інтерес туристів, незалежно від навколишньої реальності. Крім того, було запропоновано підхід до класифікації туристичних ресурсів, на прямі та непрямі [72].

На основі цього, прямі ресурси застосовуються туристами (неповторність ландшафтів, лікувально-оздоровчі особливості місцевості). З метою опанування зазначених ресурсів, без яких, як відомо, не може існувати туристична сфера, долучаються непрямі ресурси, а саме: енергетичні, матеріальні, сировинні, фінансові, трудові та інші.

Даний вид ресурсів йменують як вторинний. Зазначена класифікація окреслює особливість застосування відповідних територій для туризму і визначає основне значення безпосередніх туристичних ресурсів. Оскільки територіальні відмінності саме даного виду ресурсів знаходяться в основі рекреаційно-туристичного застосування того чи іншого місця. Там, де є прямі ресурси, знаходяться туристичні маршрути та працюють заклади туристичного спрямування. Саме заради зазначених ресурсів сюди приїжджають туристи, якщо на даній території є унікальний природний ландшафт та культурно- історичні пам'ятки. Проаналізувавши наукові погляди дослідників стосовно класифікації туристичних ресурсів, необхідно зазначити, що значна кількість з них їх структурі пропонує виділяти дві основні складові, такі як: природну і антропогену, які розділяються на кілька компонентів.

Природні і географічні ресурси, завжди були основою для розвитку туризму. Саме природні ресурси наділені значної кількості різних функцій.

До однієї з головних функцій належить можливість їх застосування як основного засобу відновлення фізичних і духовних сил населення.

Отже, природні туристичні ресурси потрібно обґрунтувати як ресурси, що активно реалізується з метою збереження або підтримки здоров'я особистості. До них входять: деякі елементи природи та природний комплекс загалом. Тому необхідно зазначити, що саме природні ресурси найбільше приваблюють 2/3 туристів з різних країн світ. На основі цього, значна частка туристів відвідують ті регіони, які мають унікальні та неповторні природні ресурси [73, с.182].

Відповідно до вище зазначеного, в Угорщині природні ресурси – це водні, клімат, рельєф і біологічні ресурси.

Розглядаючи антропогенні туристичні ресурси, необхідно зазначити, що вони мають значні відмінні риси від природних, але взаємне їх проникнення в туристичних дестинаціях робить достатньо умовним розділення між природними та антропологічними ресурсами.

На даний час, є, такі ресурси, які були створені індивідуумом водоймища, є антропогенними ресурсами за своїм походженням, але їх застосування в майбутньому і розвиток підпорядковуються природним особливостям загалом.

Тому, існування в деяких дестинаціях більше антропогенних ресурсів веде до створення і розвитку наступних видів туризму, таких як: діловий, культурно-пізнавальний, релігійний. Проведення порівняльного аналізу головних особливостей природних і антропогенних ресурсів є дієвим засобом.

До першої відмінної риси необхідно додати ефект впливу на туристів. В той час, як природні туристичні ресурси сприяють оздоровчому і відновлюючому ефекту.

В процесі взаємодії туриста з антропогенними ресурсами здійснюється його пізнання, та здійснюється вплив у більшості випадків на інформованість і розумову складову подорожуючих. Антропогенні ресурси

спрямовані на виховний вплив на туристів, а саме виховання патріотизму і естетичної культури.

Останнім часом збільшується виховна роль і самих природних ресурсів. Це має зв'язок з розширенням практичної сфери екологічного виховання всіх учасників, які беруть участь у туристичного процесу. Рекреаційний вплив природних туристичних ресурсів обумовлює значно стійке перебування туриста в місцях їх розташування, що відіграє важливу економічну роль, оскільки у цій ситуації туристи замовляють більшу кількість ночівель і витрачають значну кількість коштів в процесі користуванні природними ресурсами.

А наприклад, для антропогенних туристичних ресурсів властиво відносно короткий час, що надається туристами з метою ознайомлення з ними. Це свідчить про те, що пізнавальний ефект, може бути реалізований короткий проміжок часу.

З позиції туриста, це добре, коли він під час однієї короткої подорожі має можливість відвідати і побачити значний обсяг об'єктів туристичного показу, але, необхідно підкреслити, лише з позиції тієї сторони, яка приймає, тому у цій ситуації відіграє роль негативний економічний ефект за рахунок зменшення фінансових надходжень від зазначеного виду туризму. Своєї особливості має і самовідновлювальна здатність туристичних ресурсів.

На основі проведеного аналізу наукових джерел, було з'ясовано, що при існуванні певних пошкоджень та порушень під час використання, саме туристично-рекреаційні ресурси наділені здатністю до самостійного відновлення. Це відбувається у тих ситуаціях, коли громадянами ще не перевищено рамки їх застосування, після яких настають незворотні зміни, тобто деградація, і в результаті, повний занепад всієї туристичної сфери.

З цієї позиції, сезонність характеризується як явище, що властиве туризму в різних європейських державах, має сприятливе значення для природних туристичних ресурсів, у зв'язку з тим, що саме у міжсезонний

період, коли вони не зазнають надмірного навантаження, у них є можливості до самовідновлення.

А от наприклад, антропогенні туристичні ресурси не мають самовідновлювальної здатності. Колись зруйновані або які зазнали ушкоджень, повинні бути з початку відновлені індивідуумом за допомогою різноманітних будівельних, технічних або реставраційних заходів. Саме дана особливість веде необхідність серйозних заходів стосовно збереження та захисту даного виду ресурсу. Крім того, для туристичних ресурсів характерна сезонність використання.

Як уже було вже зазначено, природним туристичним ресурсам властива сезонність їх застосування, яка має різноспрямовані ефекти. З іншої сторони, сезонність надає їм можливість самовідновлюватися, що, безумовно, позитивно впливає на туристичну сферу, а з іншої сторони – відбуваються негативні явища, які мають зв'язок з нерівномірністю їх застосування. Крім того, при застосуванні антропогенними туристичними ресурсами, сезонність або взагалі відсутня, або проявляється слабо. Зазначена їхня перевага дозволяє антропогенним ресурсам впродовж року зацікавлювати туристичні потоки, особливо у тому випадку, коли природні ресурси знаходяться в неактивному стані.

На основі цього, формуються можливості з метою зниження сезонності в туристичній дестинації і тим самим пом'якшується вплив одного з найнесприятливіших факторів для розвитку туризму.

Для антропогенних туристичних ресурсів властивим є знаходження в межах населених пунктів. Зазначена ознака впливає на їх легко доступність для туристів, дозволяє швидко здійснювати відвідування об'єктів показу, оскільки при цьому використовується вся існуюча інфраструктура місць та інших населених пунктів. Антропогенні визначні пам'ятки, які знаходяться за населеними пунктами, включають в себе: монастирі, музеї під відкритим небом, фортеці для показу туристам та входять до лінійно-пунктових туристичних маршрутів.

Проаналізувавши особливості антропогенних пам'яток, необхідно акцентувати увагу на природних туристично-рекреаційних ресурсів, які мають переважно просторовий розподіл і розташовані за межами населених пунктів.

З метою забезпечення транспортної доступності до них і їх кращого функціонування необхідні інвестиції.

Під час проведення порівняльного аналізу щодо особливосте й природних і антропогенних ресурсів, важливу роль відіграє вибірковість туристичного контингенту. Вона є притаманною для всіх видів туристичних ресурсів, але у більшості випадків яскраво проявляється по відношенню до антропогенних об'єктів. Відомо, саме вони зацікавлюють туристів з високою культурою і відповідним рівнем освіти, а також з коштами та високими вимогами до якості і розмаїтості туристичних товарів і послуг, що їм пропонуються зі сторони установ сфери туризму.

Визначено, що при культурно-пізнавальному туризмі відбуваються значні середньодобові витрати, які припадають на одного туриста і компенсують незначний час перебування подорожуючих у місцях туристичного інтересу. Ці особливості потребують під час значного обсягу антропогенних ресурсів у туристичній пропозиції акцентувати увагу на демографічні, соціально-економічні і психологічні властивості дійсних і потенціальних відвідувачів.

По відношенню до природних, туристичні ресурси не відзначаються такою високою вибірковістю контингенту, незважаючи на те, що в останні роки підвищується екологічна свідомість туристів і, відповідно, зростають вимоги до них у зв'язку з попитом туристів на екологічно чисте природне середовище та незабруднені природні ресурси.

Якщо з наявними туристичними продуктами все зрозуміло, то потенційні туристичні продукти може бути виявлено за допомогою аналізу існуючих туристичних ресурсів та їх подальшої інтеграції та розвитку.

Рис. 1.5. Ресурсні складові туристичного потенціалу регіону

Варто зазначити, що окремий туристичний продукт регіону складається із декількох туристичних ресурсів і чим їх більше, тим вище його конкурентоспроможність.

Слід зазначити, що формування та розвиток туристичного потенціалу регіону залежить від ситуації у світі, країні та регіоні, тобто відбувається під впливом сукупності факторів навколишнього та внутрішнього середовища. У понятійному апараті існуючих досліджень наразі не має категорії для

визначення цього стану, тож пропонуємо ввести нове поняття «туристичний клімат». Туристичний клімат – це сукупність факторів, що сприяють чи гальмують формування та розвиток туристичного потенціалу окремої території. Говорячи про сприятливий туристичний клімат регіону ми маємо на увазі максимально сприятливі умови для розвитку туризму у регіоні. Чинники, що впливають на туристичний клімат пропонуємо об'єднати у дві групи: мікрочинники та макрочинники.

Мікрочинники: наявні ресурси, соціально-економічний розвиток території, розвиток супутніх туризму галузей, регіональні ініціативи (активність місцевої влади, громади та бізнес-середовища), рівень фінансового та кадрового забезпечення, інформаційне забезпечення, імідж регіону, взаємодія органів місцевої влади та бізнесу.

Макрочинники: державна політика у сфері туризму, політична ситуація та геополітичні чинники, міжнародна ситуація, соціально-економічна ситуація в країні, фінансово-економічні фактори, соціокультурні фактори, науково-технічний прогрес, нормативно-правове забезпечення, імідж країни.

Звичайно вплив чинників навколишнього та внутрішнього середовища не може відбуватися лише в одному напрямку, так створення сприятливого туристичного клімату регіону впливає на розвиток його туристичного потенціалу, що в свою чергу впливає на соціально-економічний стан як регіону, так і держави, що і є кінцевою метою розбудови цих процесів.

В умовах впровадження державної політики та реформування туристичної сфери України виникає необхідність розробки теоретичної бази щодо формування та розвитку туристичного потенціалу в регіонах, які є складовими частинами туристичного потенціалу країни.

У результаті проведеного дослідження визначено, що туристичний потенціал регіону – це сукупні можливості регіону пропонувати та створювати конкурентоспроможні туристичні продукти, що використовуються і можуть бути використані для задоволення фактичних та потенційних потреб туристів. Потенційні туристичні продукти виявляються

за допомогою аналізу наявних туристичних ресурсів та розробки системних заходів щодо їх подальшої інтеграції та розвитку.

Головною метою розвитку туристичного потенціалу в регіоні сьогодні має бути створення сприятливого туристичного клімату, який формується під впливом сукупності факторів навколишнього та внутрішнього середовища.

В свою чергу, покращення туристичного клімату в регіонах безпосередньо вплине на розвиток їх туристичного потенціалу, що також призведе до покращення соціально-економічної ситуації як в регіонах, так і в державі, що і є кінцевою метою дослідження цих процесів.

Висновок до розділу 1.

Отже, на основі проаналізованих наукових підходів щодо трактування поняття «ресурсний потенціал», було сформоване власне визначення, а саме: це система, яка включає в себе не тільки наявні у визначених кордонах ресурси (людські, матеріальні, фінансові, тощо), але й ті, використання яких можливе в перспективі в майбутньому, а також інфраструктурні умови освоєння господарського потенціалу.

Запропонована модель оцінювання потенціалу туристичної галузі на різних рівнях його реалізації. За допомогою зазначеної у моделі послідовності аналізу можна найбільш повно описати та проаналізувати сучасний стан потенціалу туристичної галузі країни та її регіонів. До того ж це дає змогу поетапно та всебічно зібрати матеріал та оцінити туристичний потенціал не відокремленим чином від усіх факторів, тобто оцінити туризм області як важливу частину розвитку, що значно впливає на всі фактори життя населення

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УГОРЩИНИ

2.1. Історичні аспекти освоєння туристичних ресурсів країни

Угорщина отримує доходи у кілька мільярдів доларів щорічно від туризму. Урядова політика Угорщини спрямована на реалізацію потенційних можливостей країни у цій сфері. 80 % угорської території містить лікувально-термальні води, через що вона отримала звання «гарячого ключа» Європи (входить до п'ятірки найбагатших термальними водами європейських країн). Угорщина щорічно приймає приблизно 39 млн. іноземних туристів. У результаті, частка туризму у ВВП країни досягає 10 %, він займає 3-тє місце за обсягом надходжень до бюджету після промисловості та сільського господарства.

У 1989 р. угорський уряд визнав розвиток туристичної галузі стратегічним питанням і на рівні урядових ініціатив у т.зв. «Плані Сечені» було зафіксовано можливості розвитку туристичного сектора національної економіки. На реалізацію «Плану Сечені», який передбачає підвищення ефективності іноземного туризму за рахунок покращання туристичного обслуговування, стабілізацію галузі за рахунок внутрішнього туризму та залучення туристів, кошти виділяються з державного бюджету, а також підприємцями. Особливий акцент роблять на розвиток бальнеологічного, курортного та конференц-туризму. З метою залучення у країну туристів Угорщина проводить активну інформаційно-рекламну діяльність у сфері туризму закордоном [31].

За даними Угорського національного туристичного офісу розквіт угорського туризму припав на 90-ті рр. ХХ ст. Перш за все, велика увага приділялася якості рекреаційних послуг, їх різноманітності. Розпочалося будівництво великої кількості нових готелів. Уряд країни усвідомив важливість рекреації для економіки країни і тому збільшили кількість

інвестицій у цю галузь, у тому числі іноземних. Багато готелів увійшли до міжнародних готельних мереж [66].

Угорський національний туристичний офіс став угорською туристичною службою; потім у 1996 р. перетворився на секретаріат з туризму при міністерстві промисловості та торгівлі. З липня 2003 р. керівництво цією галуззю перейшло до державного секретаріату з туризму при міністерстві економіки та транспорту; міністр економіки заснував дорадчу організацію, яка називалася національною радою з туризму так важливі питання галузі обговорювалися на відкритих засіданнях Ради з туризму у парламенті. Виконавчі комітети з туризму були замінені регіональними туристичними радами, регіональними маркетинговими директоріями та проектними бюро, а кількість рекреаційно-довідкових офісів збільшилась до ста. Значно збільшилась кількість закордонних туристичних представництв Угорщини [67].

Регулювання туризму в Угорщині здійснюється переважно її головною організацією – «Угорщина-туризм». За формою ця організація є акціонерним товариством і перебуває в структурі Міністерства економіки Угорщини. Діяльність угорської організації зосереджена виключно на просуванні на внутрішньому та зарубіжних ринках національного турпродукту. Угорські туристичні представництва відкриті у 23 країнах світу. Найбільша інтенсивна робота ведеться в Австрії і Німеччині, оскільки ці країни є пріоритетними ринками для угорського турбізнесу [31].

У 1992 році в Угорщині була створена професійна асоціація Hungarian Baths Association, яка з 1998 року є постійним членом Європейської SPA Асоціації (ESPA). Зараз асоціація об'єднує 186 членів. Оздоровчий внутрішній туризм є пріоритетним напрямком розвитку країни, на нього припадає значна частина надходжень від туризму в Угорщині. Внутрішній туризм демонстрував динаміку зростання у 2005 році. Згідно з даними Угорського Центрального Статистичного офісу кількість відвідувачів збільшилась на 5,3%, на 3,5% збільшилась кількість ліжко-ночей. У wellness-

готелях кількість ліжко-ночей подвоїлася і SPA-готелі також піднялися за цими показниками (+ 13,1%) [44].

Завдяки цілеспрямованій політиці держави в сфері туристичного бізнесу кількість туристичних організацій в Угорщині, що мають ліцензії на туристичну діяльність, збільшується з року в рік, незважаючи на кризові явища в економіці. Так, якщо в 2005 р. було зареєстровано 1129 таких компаній і фірм, то в 2006 р. – 1187, у 2007 р. – 1184, у 2008 р. – 1190, а в 2009 р. – 1212 [32].

Саме за рахунок туризму в Угорщині живе весь малий бізнес, а це більше 90 % всіх підприємств, що працюють у країні. Але в основному чисельність кожного підприємства не перевищує п'яти-семи осіб. За опитуваннями компанії «Угорщина-Туризм», у 2010 р. 52 % угорців відпочивали на території країни, у першу чергу на озері Балатон. Більшість поїздок всередині країни було зроблено для родичів і знайомих – 39,9 %. З цієї кількості 73,8 % угорців проживали безкоштовно у родичів або знайомих.

Далі за популярністю йде проживання у готелях та апартаментах. 18,3 % опитаних відпочивали на березі водойм, 23,5 % респондентів подорожували протягом декількох днів за кордоном, з них 13,2 % – у Австрії, 12,2 % – у Хорватії, 11,4 % – у Румунії, 8,5 % – в Італії. За межами Європейського континенту проводили відпустку 10,2 % опитаних угорських громадян, причому всі ці поїздки здійснювалися у літні місяці. З усіх опитаних 68 % брали участь в одноденній поїздки. Серед цих поїздок за кордон перше місце займає Австрія, на другому – Словаччина [36].

У 2012 році число міжнародних туристських прибуттів до Угорщини склало 14,9 млн. (+ 9,2% у порівнянні з 2011 роком), в той час як витрати відвідувачів досягли 2 796 мільйонів євро(-7,9% Порівняно з 2011) [64]. Сприятливе географічне розташування Угорщини у центрі Європи сприяє залученню туристів із сусідніх країн як в літній, так і в зимовий періоди. З метою активізації розвитку туризму, в Угорщині проводяться дві міжнародні

туристичні виставки. Перша – весняна – «Подорожі», яка в основному розрахована на рекламу літнього відпочинку в Угорщині та інших країнах. Друга – осіння – «Зимовий туризм, пригоди і розваги. Спортивний інвентар та одяг для зимових видів спорту», яка розрахована на зимовий відпочинок.

Рекреаційна галузь Угорщини має великий вплив на економіку країни. Внесок до ВВП країни від цієї галузі найбільший серед країн Європейського Союзу. З аналізу досвіду щодо організації рекреаційної галузі можна зробити висновок, що для цієї країни характерна третя модель державної участі в регулюванні цієї важливої складової національної економіки. Ця модель ще називається «європейською» моделлю участі держави в розвитку індустрії рекреації та туризму. Вона є найбільш прийнятною і для нашої держави.

2.2. Природні туристичні ресурси Угорщини, їх вплив на виробництво туристичного продукту

Угорщина разом зі Словаччиною, Австрією та іншими знаходиться у другому (середньоєвропейському) годинному поясі. Різниця між середньоєвропейським та східноєвропейським, прийнятим в Україні, годинними поясами становить одну годину. Через країну протікає р. Дунай, через яку Угорщина має вихід до Чорного моря. Після введення у дію каналу Райн-Майн-Дунай країна отримала також вихід до Північного моря. Загальна протяжність кордонів – 2242 км.

Угорщина в цілому (приблизно на 80%) рівнинна країна з перевагою низовин, які займають більше половини її території. У природному відношенні Угорщина поділяється на дві великі частини – Правобережну (на захід від Дунаю) та Лівобережну (на схід від Дунаю). Найбільше озеро країни і всієї Центральної Європи – Балатон (590 км²), яке угорці іноді називають «угорським морем».

Клімат у країні помірно континентальний. На нього значною мірою впливає положення посередині гірської дуги Карпат. Колись майже вся територія Угорщини була вкрита лісами. Тепер лісом крита площа становить

лише 17%. Вона розташована переважно на височинах. В основному (до 50%) – це бук і дуб, на другому місці (15%) акація. Цікаво, що вона була завезена із Північної Америки для закріплення пісків у межиріччі Дунаю і Тиси. Господарське значення деревини, що заготовлюється, невелике. Близько 15% території країни займають луки і пасовища.

В Угорщині знаходиться найбільше озеро Центральної Європи – Балатон. Площа його поверхні складає 600 км². Озеро та його околиці перетворилися на курортно-туристичний район міжнародного значення. Поблизу його західної частині знаходиться найбільше в Європі озеро термального походження – Хевіз, біля якого розташований бальнеогрязьовий курорт.

Угорщина дуже багата підземними водами, термальними і лікувальними джерелами. Запаси підземних вод зустрічаються майже на всій території країни і зосереджені під її рівнинними частинами, залягаючи на глибині від 500 до 1500 м. Температура водних шарів від 30° до 80°С. З геологічних розломів, що простягаються з півночі на південь у серединній частині країни, до поверхні землі пробиваються численні великі і дрібні потоки мінеральних і лікувальних термальних вод. Щоденний приплив води з усіх джерел досягає 70 млн. літрів. Завдяки цьому, в розрахунку на душу населення Угорщина виявляється найбільш багатою мінеральними і лікувальними водами країною в Європі [6].

Розташована всередині Європи, віддалена від помірних вітрів, що приносять вологу та дмуть з Атлантичного океану і Середземного моря, Угорщина має досить м'який помірно-континентальний клімат. Весна – рання, відносно дощова, з мінливою погодою. Літо – спекотне, але з періодами похолодань і негоди. Осінь довга, тепла, проте трапляються тумани і дощі. Зима – порівняно холодна, хмарна і волога. Середні температури в січні від 0 до -4°С (абсолютний мінімум -35°С), в липні – від +20 до +22,5°С (максимум +42°С). Угорщина отримує максимальну кількість

годин сонячного світла в Європі. Сонце світить в Будапешті 2054 годин на рік, з яких 1526 годин припадає на період з квітня по вересень.

Угорщина розташована в лісостеповій природній зоні, що обумовлює її ґрунтовий покрив, адже він відрізняється великою різноманітністю (виділяється близько 35 ґрунтових районів зі своїм унікальним комплексом ґрунтів).

Рослинний покрив Угорщини значно змінений людиною. На більшій частині території переважає культурна рослинність – ріллі (3/5 території країни), сади, виноградники. Ліси збереглися в горах і займають близько 20% території (до висоти 800–1000м ростуть широколистяні ліси, вище зустрічаються ялицево-смерекові). Типовою для задунайських районів і гір є листяна лісиста місцевість – з дубом, березою, липою і каштаном, – але вони швидко зникають з наближенням до Великої рівнини, де домінують степові умови.

Тваринний світ Угорщини типовий для Центральної Європи і завдяки інтенсивному мисливському господарству багатий. Головними видами є благородний олень, косуля, кабан, заєць-русак. В горах можна також зустріти муфлону. По берегах зарослих очеретом озер гніздяться водоплавні та болотні птахи, в тому числі біла чапля. У сільській місцевості зустрічаються лелеки. Серед птахів також можна зустріти дику качку і журавля, фазана, сіру куріпку. У внутрішніх водоймах водяться сом, щука, судак, короп [33].

Найважливішими природно-заповідними територіями Угорщини є заповідники Барч, Мартей, Пуштакочі-Могарак, національні парки Кішкуншаг, Бюкк, Агтелек та Гортобадь.

Якби можна було зібрати докупи усі заповідники та природоохоронні зони країни, то отримана територія у 520 тисяч гектарів могла б посперечатися з найбільшими у світі національними парками.

Під Угорщиною ціле море цілющих вод. З близько 1300 відомих на сьогоднішній день джерел 80 знаходяться у Будапешті. Майже у 70 містах і селах на водах було споруджено водолікарні, купальні, пляжі з термальними

басейнами або бальнеологічні готелі. Мінеральні води допомагають при захворюваннях опорно-рухового апарату, дерматологічних та гінекологічних хворобах, при патологіях органів травлення та нервової системи.

Каталог ЮНЕСКО містить 8 розташованих в Угорщині об'єктів, які є частиною світової спадщини. Три з них – Національні парки: найбільша в Центральній Європі система карстових печер «Аггтелек», степ Хортобадь та найзахідніше озеро євразійського степу та найбільше лужно-земляне озеро Європи – Ферте.

Популярність Угорщини у туристів пов'язана із високою привабливістю її території в природному аспекті. Особливо багата Угорщина лікувальними мінеральними водами: на території країни зареєстровано 1350 цілющих джерел (термальних), третину із яких використовують на курортах у всій країні; 35 водолікарень пропонують медичні послуги та ще 30 купальних комплексів працюють на лікувальних термальних водах.

За високим рівнем поширеності термальних вод і спакурортів Угорщину можна порівняти лише з такими країнами, як Франція, Японія, Ісландія та Італія. На сьогодні її визнано одним із найбільших центрів бальнеології. Курорти Угорщини на бальнеологічних джерелах дають змогу практикувати природні види лікування за належного медичного контролю, який забезпечують фахівці з високим рівнем підготовки.

Природа угорських курортів, розташованих найчастіше навкруги природних джерел, створює абсолютно неповторну благодатну атмосферу, особливий мікроклімат, що сприяє швидкому оздоровленню у будь-яку пору року.

У більш, як 100 населених пунктах, 400 лікувальних установ чекають гостей. В 1960-х роках в Угорщині розпочалося будівництво курортів, басейнів, пляжів, розвиток вже наявних відомих курортних місць. В країні функціонує 1372 термальних джерел, 385 термальних та оздоровчих купалень, 5 лікувальних печер та 5 місць відкритого видобування лікувальних грязей.

Рис. 2.1. Лікувальні купальні державного значення та інші

Тільки в самому Будапешті функціонує 16 лікувальних купалень. Також важливе місце посідає термальне озеро в місті Гивіз, яке є найбільшим лікувальним озером у світі. Це озеро щороку відвідують 1,2 мільйона людей.

Створили установу «Term Projekt», завданням якої було сприяння розвитку курортів, розробці проектів з метою розповсюдження та реалізації набутого тут досвіду в інших країнах з урахуванням місцевих можливостей. За останні десятиліття змінилися погляди щодо лікувальних купалень.

Термальні води Угорщини знаходяться на невеликій глибині. Завдяки цьому вона посідає унікальне місце в Європі. З природних джерел та свердловин щоденно видобувають на поверхню близько 350 000 м³ термальної води.

Мінеральними водами є ті природні води, в 1 літрі яких міститься більше, як 1000 мг розчинених мінеральних речовин, або які містять в собі вищу за встановлену норму концентрацію деяких біологічно активних речовин.

Балф знаходиться у підніжжі Альп, за 7 км від міста Шопрон, за 75 км від Відню, на березі озера Фертьо. Його джерела відомі вже від римської епохи. Тутешня лазня від 1500-их років була власністю м. Шопрон; цікаво

зазначити й те, що це була перша платна лазня в Угорщині. Лужні гідрокарбонатно-хлоридно-сірчані джерела, що виходять тут на поверхню, допомагають при хронічних захворюваннях органів руху.

Балф знаходиться поблизу одного з найчарівніших куточків Угорщини – міста Шопрон, замку Естергазі, який називають угорським Версалем, та відомої фертьо-ракошської каменярні.

Тридцять років тому під час пробних бурінь замість нафти з-під землі гейзерним фонтаном вирвалася на поверхню 58-градусна термальна вода, і невеличкий населений пункт Бюк, разом з усім околom, ніби прокинувся зі сну і почав бурхливо розвиватися.

Тут виріс курорт, який щоденно може приймати кілька тисяч гостей, одна за одною з'явилися дачі та готелі. Особливістю курорту є рекреаційний парк, відкритий у 1997 році, здатний задовольнити найвищі вимоги. Бюк на сьогодні є тим курортом Угорщини, який розвивається найдинамічніше. Цей курорт знаходиться поблизу Австрії (25км), тож більша половина гостей приїздить звідти. Тут знаходиться найбільший не тільки в Угорщині, але і в Середній Європі майданчик для гольфу.

Величезний арборетум – заповідний декоративний парк, що належав колись до замку, зараз безпосередньо зв'язаний з курортним готелем, якому ледь виповнилося 10 років. Тут лікують не тільки захворювання органів руху, але і хронічні катаральні захворювання дихальних шляхів та гінекологічні хвороби.

Шарварський Кристал, який отримують шляхом випаровування води одного з джерел, відомий у цілому світі. Його розчиняють у воді для прийому ванн, а також для інгаляцій при захворюванні дихальних шляхів. Від Шарвару легко дістатися до навколишніх міст Шопрон, Кьосег, Сомбатгей, а також до найбільшого озера Середньої Європи – Балатону. Біля міста протікає ріка Раба, що є раєм для любителів водного туризму.

Гевіз, який є найбільшим та найвідомішим курортом Угорщини, знаходиться в просторій долині за 6 км від Кестгею, у північно-західному куточку озера Балатон.

Хоча під час розкопок останніх часів знайшли безперечні докази того, що вже в римську епоху тут були лазні, перші письмові згадки про Гевіз з'явилися у XIV столітті.

Бурхливий розвиток поселення почався в другій половині XVIII століття. Гевіз зробило знаменитим термальне озеро площею 4,7 гектарів, глибиною 36 метрів – єдине таке озеро в світі. Влітку температура води становить 33-34°, та і найсуворіша зима не охолоджує її нижче 26°.

Один з найвідоміших лікувальних факторів Гевізу – радіоактивний намул на дні озера. Хімічний склад води в озері та термальних колодязях ідентичний, лужно-гідрокарбонатний, сірчаний і помірно радіоактивний. Як лікувальна вода, так і грязі придатні для лікування хронічних дегенеративних захворювань органів руху, післятравмових станів, подагри, хвороби Бехтерева. Крім Ревматичної Лікарні Св. Андрія, багато готелів, пансіонів, приватних будинків чекають бажаючих одужати чи відпочити (близько 10000 місць).

Приблизно за 30 км від Балатону та Гевізу кілька десятиліть тому під час пошуків нафти на поверхню вибив фонтан термальної води з високою концентрацією розчинених мінералів – йоду, бромю, фтору.

Температура води сягає 85° та 99° за Цельсієм. В центральному корпусі лікувальної лазні «Граніт» вам запропонують всі види лікування.

Крім критих басейнів, в парку лазні діють відкриті басейни. Залакарош відвідують, в першу чергу, ті, хто бажає підлікувати органи руху, але ефективно лікують тут і хронічні гінекологічні запалення. Щодо екскурсійних програм, то варто відвідати Малий Балатон з його неповторно цікавим пташиним світом. Ця територія є заповідною зоною.

Гаркань знаходиться у південно-західній частині Угорщини, поблизу кордону з Хорватією, за 26 км від культурного центру та університетського міста Печ.

Місцеву воду, найбагатшу в Угорщині на сірку, виявили випадково. Маленьке гостинне поселення має величезний туристичний обіг. Гарканьська вода, крім лікування недуг органів руху, сприятлива у лікуванні гінекологічних проблем та захворювань шкіри.

Ревматологічна лікарня приймає важкохворих, а інші розміщуються в готелях і користуються всіма можливостями лікування та відпочинку, які пропонує Бальнеологічне Акціонерне Товариство. Гаркань знаходиться у знаменитому виноробному регіоні Віллань- Шіклош, тож мало-хто поїде звідси, не відвідавши відмінних червоних вин.

Рис. 2.2. Природні туристичні ресурси

Отже, Угорська Республіка є державою в Центральній Європі, майже три чверті якої лежать на Великій рівнині, яка стає горбистою на заході. Велика рівнина перетинається річками Дунай і Тиса, які течуть на південь та

поділяють її на три історично і топографічно різних райони. Значні запаси підземних, термальних та лікувальних джерел, а також м'який клімат країни роблять Угорщину придатною для успішної організації туристичної діяльності.

2.3. Суспільно-історичні ресурси країни, їх вплив на формування туристичної пропозиції

Угорщина – казкова країна Центральної Європи, розташована на території понад 93 тис. км². Щорічно її відвідують більше 40 мільйонів гостей з усіх кінців континенту. Різноманітність культур, звичаїв і стилів життя з давніх часів притягають сюди людей. Той, хто хоч раз побував в Угорщині, завжди із задоволенням згадує її вільний Дунай, що швидко несе води, порослі лісами невисокі гори, зелені виноградники, безкраї степи. Угорщина цікава й тим, що тут по сусідству розташовуються пам'ятки, які тільки окремо можна побачити в інших куточках Європи [9, с. 67].

Туризм в Угорщині славиться багатою історією [59, с. 284–285.]. Угорщина стала тринадцятою за туристичною відвідуваністю країною світу в 2002 році [57, с. 74.]. У 2004 і 2005 році кількість туристів, що приїжджають в країну, збільшилася на 7 відсотків [62]. 98% туристів складають мешканці європейських країн, здебільшого – Австрії, Німеччини та Словаччини [59, с. 284–285.].

Недалеко від північного берега Балатону розташоване містечко Тапольца, знамените карстовими печерами. Одна з міських печер – Таваш – славиться не тільки красивими видами. Завдяки її особливому мікроклімату, що характеризується постійною температурою (14–16°C), високою вологістю, відсутністю пилу і алергенів, вже кілька десятиліть тут успішно лікують хворих із захворюваннями дихальних шляхів. Термальні маломінералізовані гідрокарбонатно-сульфатні калієво-магнієві води використовуються в термальних басейнах і для інших бальнеопроцедур.

Найзручнішим центром для дитячого відпочинку вважається селище Фоньод на південному березі озера Балатон. Цьому сприяють чудові піщані пляжі і плавне дно. Містечко відрізняється і демократичними цінами. Розташоване недалеко від Фоньоду селище Балатонбоглар також позиціонується як сімейний курорт. По суті, це дачне селище, де комфорт межує зі спокоєм. Крім цього, в селищі чудовий пляж і стоянка для яхт.

Значною популярністю серед туристів в Угорщині користуються національні парки та заповідники. Так, гори Баконь – біосферний заповідник, відомий своїми прекрасними буковими і сосновими лісами, мальовничими долинами і більш ніж 1100 печерами. Зустріч з оленем тут не особливо рідкісне явище. Крім оленів, тут мешкають муфлони, кабани, рисі і більше 100 видів птахів. Заповідник Кишбалатон, створений в 1960 році, на площі в 2400 га, розташований в центральній частині країни, на берегах і акваторії однойменного озера Балатон. Охороняє природні комплекси боліт, очеретяних заростей і акваторії озера, що є місцем життя безлічі водних і навколоводних птахів. Серед пернатих мешканців Кишбалатону чорнолобий сорокопуд, вертка очеретянка, варакушка, чайка, чайконоса і мала крячки, а також качки, чайки і кулики декількох видів. З рідкісних для Європи птахів в заповіднику зустрічаються велика біла чапля та колпиця.

Серед національних парків найбільш відомим є Агтелек. Національний парк Агтелек розташований вздовж угорсько-словацького кордону. Створений він для збереження найбільшої в Європі системи сталактитових печер, включаючи знамениту Барадлу, лабіринти якої потягнулися на 24 км. Печера має три природних входи, а ще один влаштований нещодавно в селі в Йосвафе. Національний парк Агтелек в 1979 р. був оголошений міжнародним біосферним заповідником, а в 1995 р. ЮНЕСКО включило його до числа пам'ятників Всесвітньої спадщини людства [5].

Серед усього різноманіття угорських пам'яток культури особливо виділяється столиця країни Будапешт. Вона розташована в центрі Угорщини на обох берегах Дунаю, при стику Великої угорської низовини з відрогами

Задунайського гірського району. Будапешт – одне з найкрасивіших міст світу. Воно займає особливе місце в житті країни, будучи не тільки політичним, але і найбільшим промисловим, а також торговим центром.

Всесвітньо відомою пам'яткою Будапешту є велична будівля угорського Парламенту, побудована в 1884–1904 рр. за проектом архітектора Імре Штейндля. Це одне з найбільших в світі урядових будівель. Свій шедевр Імре Штейндль звів у стилі неоготики. Уздовж фасаду будівлі простяглася відкрита аркада, створена в неоготичних і неоренесансних мотивах. У будівлі Парламенту є десять внутрішніх дворів, понад 200 залів і близько 500 кімнат, і тому числі великий купольний зал діаметром 21 м і висотою 27 м, зал для прийомів і два зали для засідань палат Парламенту. Цілих 16 груп колон підтримує звід купольного залу. Їх капітелі прикрашені скульптурами угорських державних діячів. Інтер'єри Парламенту оброблені з переважанням готичних форм. Кулуари прикрашені фресками і скульптурами, зали засідань облицьовані деревом і мармуром. Численні фойє прикрашені картинами кращих угорських майстрів. Гобелени і живописні композиції К.Лотце, М.Мункачі, Д.Руднаї, а також 253 скульптури посилюють художнє сприйняття цієї грандіозної споруди. Динамічний, імпазантний вигляд Парламенту, його виключно вирашне місце розташування на березі Дунаю давно зробили його одним з основних символів угорської столиці.

Іншим символом угорської столиці є Рибальський бастион. Бастион прикрашений баштами, аркадами, оглядовими майданчиками з балюстрадами. Звідси відкривається прекрасний вид на Будапешт. Північна, найвища вежа зведена на місці сторожової Сигнальної вежі, побудованої колись турками. Від середини Робацького бастиону спускаються сходи шириною 16 м, що ведуть до старовинної частини міста – житлового району Візіварош. У основи сходів стоїть пам'ятник прославленому угорському полководцеві Яношу Хуньяді, а на південному майданчику Робацького бастиону встановлена скульптура короля Іштвана I Святого.

Улюбленим місцем відпочинку та розваг жителів угорської столиці є парк Варошлігет. По невеликому мосту, перекинутому через озеро, відвідувачі можуть пройти до історико-архітектурного комплексу «Вайдахуньяд», побудованому в 1896 р. на честь Тисячоліття Угорщини. Він складається з ансамблю споруд, що демонструють стилі угорської архітектури від романської епохи до бароко. На території парку знаходяться також Музей транспорту, відкритий в 1896 р.

Парк виходить на площу Героїв, в центрі якої розташований пам'ятник Тисячоліття Угорщини. Він являє собою ансамбль, центр якого становлять 36-метрова колона з крилатим генієм на вершині і статуї вождів семи угорських племен, які прийшли в 996 р. на територію нинішньої Угорщини. По обидва боки колони тягнеться напівкругла колонада з бронзовими статуями видатних діячів угорської історії [16].

Під Будапештом знаходиться близько 200 печер, деякі з яких відкриті для туристів [65].

Сталактитова печера Палволгі являє собою великий захоплюючий лабіринт, відкритий на початку ХХ століття. Це найбільша печерна система пагорбів Будапешту [58, с. 66].

Інша печера – Землохегі – примітна гарними стінами, вкритими мінеральними солями і чистим повітрям [58, с. 68.]. Печера Матіас, що знаходиться на околиці міста, складається з практично непрохідних проходів і приваблює велику кількість любителів екстремального туризму.

Серед основних музеїв столиці особливо виділяються Національний історичний музей Венгрії, венгерський художній музей і венгерський Національний музей природної історії, а також дворцовий комплекс із храмом у готському стилі в Буде та Приходській церкві в Белвароші.

Пішохідна вулиця Ваці – ще один туристичний центр столиці, тут безліч магазинчиків з народної та сучасної одяжі, а також безліч лавочків, торгуючих «національним венгерським надбанням» – гусиним паштетом,

салями, токайським вином, лікером, черешневою палинкою, марципановими фігурками.

Тропікаріум-Океанаріум – найбільший в Центральній Європі акваріум площею 3000 м², відкритий в Будапешті 26 травня 2000 року. Природа тут настільки різноманітна, що відвідування центру з успіхом замінює візит у самі віддалені та екзотичні куточки нашої планети. У зоні постійної експозиції 8 залів, які представлені життям океану та тропіків. Туристи будуть вражені вільними літаючими тропічними птахами, маленькими тропічними обезьянками, алігаторами, що насолоджуються тропічними ливнем, медліальними, сонними черепахами і тисячами тропічних риб – мешканців акваріумів.

Одна з самих цікавих експозицій Тропікаріума – тропічний ліс. 15-хвилинний тепловатий тропічний ливень з молінням і громом дає відвідувачам представлення про життя дикого, нетронутого тропічного лісу з його душевною, вологою атмосферою. Океанаріум відрізняється від інших аналогічних парків в інших країнах світу, що в них також демонструються і місцеві породи риб – від самих маленьких до найбільших мешканців озера і рек, все вони представлені в своєму природному середовищі. У прісноводному акваріумі показані різноманітні біотиipi зі специфічною флорою та фауною: велика травоб'єднана піранья, елегантний дискус із Південної Америки, мальки, яких склеюють їжу з його тіла, містичні ціліди з великих африканських озер Танганьїка, Малаві та Вікторія, які вирощують гіганти і сомики з Азії. Як і в природі, акваріум населений рибами з різних водяних слоїв – придонних, середніх і поверхневих. Найкрасивіші та яскраві риби з тих, яких можна побачити в Океанаріуме, - це мешканці кораллових рифів. Загальний обсяг води (пресної та солоної) в Тропікаріуме – близько 2 мільйонів літрів, які за три години фільтруються величезними помпами та фільтрами. Постійно при використанні сучасних комп'ютерних систем проводиться моніторинг якості води. Музика, аудіо, світло та ефекти дождя також повністю комп'ютеризовані.

А ще Угорщина цікава тим, що тільки тут поряд знаходяться видатні історичні й культурні пам'ятки, які відокремлено можна побачити в інших куточках Європи.

Історичні пам'ятки Римської Імперії, періоду 150-літнього турецького панування, маленькі середньовічні церкви і пишні базиліки, руїни замків на вершинах пагорбів і чудові палаци – всі вони свідки бурхливих історичних подій.

Змістовну й багату на враження подорож обіцяють туристам історико-архітектурні пам'ятки, музеї та події культурного життя міст містечок та навіть селищ Угорщини.

Серед об'єктів, створених людиною, давньохристиянський цвинтар у місті Печ, тисячолітнє абатство в Паннонхалмі, а також невелике село Холлоке, що зберегло до наших днів народну архітектуру та місцеві традиції.

У місті працюють десятки художніх, і історичних, етнографічних музеїв, виставочних залів і картинних галерей. Окрім цього, є ще є всесвітньовідомі театри опери і балету, театр оперети та інші, є чудові пам'ятки архітектури – ансамблі Будайської фортеці Маргіт, що простягнувся в центрі столиці між Будою і Пештом, є будапештські купальні, які здобули собі славу лікувальною водою.

Окраса міста – єдиний в Угорщині рівнинний замок, де влітку проводять театральні фестивалі. У Дюлі народилося багато відомих митців, серед них композитор, автор гімну Угорщини Ференц Еркел, звідси походить сім'я відомого німецького художника Албрехта Дюрера. Тисячі любителів театального і музичного мистецтва приїжджають кожного року в Угорщину для того щоб відвідати численні фестивалі, найвідомішим з яких є

«Будапештська весна», Сегедський і Будапештський літні театральні фестивалі и концерти музики Бетховена в старовинному парку міста Матонвашар, де бував великий композитор.

В їх програмах приймають участь кращі угорські артисти і музики, а також зірки світового мистецтва. В останній час в країні багато робиться для

розвитку так званого ділового туризму, коли іноземці приїжджають для того щоб приймати участь у різноманітних конгресах, семінарах, виставках, зустрічах ділових людей.

Отже, Угорщина є величезним, комфортабельним бальнеологічним курортом. За часів римлян банна культура досягла тут небаченого розквіту, що підтверджується розкопками Аквинкума, римського міста на території Будапешта, і продовжує розвиватися й сьогодні. В Угорщині тісно переплітаються історичний дух минулого, втілений в неймовірних церквах та старовинних будівлях, та модернізаційний рух сьогодення, що й створює ту небачену атмосферу, яка відрізняє цю країну від будь-якої іншої та робить її привабливою для туристів зі всього світу.

Висновок до розділу 2

Рекреаційна галузь Угорщини має великий вплив на економіку країни. Внесок до ВВП країни від цієї галузі найбільший серед країн Європейського Союзу. З аналізу досвіду щодо організації рекреаційної галузі можна зробити висновок, що для цієї країни характерна третя модель державної участі в регулюванні цієї важливої складової національної економіки. Ця модель ще називається «європейською» моделлю участі держави в розвитку індустрії рекреації та туризму. Вона є найбільш прийнятною і для нашої держави.

Проаналізувавши природні туристичні ресурси Угорщини, їх вплив на виробництво туристичного продукту, було визначено, що Угорщина дуже багата підземними водами, термальними і лікувальними джерелами. Найважливішими природно-заповідними територіями Угорщини є заповідники Барч, Мартей, Пуштакочі-Могарак, національні парки Кішкуншаг, Бюкк, Агтелек та Гортобадь.

Особливо багата Угорщина лікувальними мінеральними водами: на території країни зареєстровано 1350 цілющих джерел (термальних), третину із яких використовують на курортах у всій країні; 35 водолікарень пропонують медичні послуги та ще 30 купальних комплексів працюють на лікувальних термальних водах.

Дослідивши суспільно-історичні ресурси країни, їх вплив на формування туристичної пропозиції, необхідно зазначити, що в Угорщині тісно переплітаються історичний дух минулого, втілений в неймовірних церквах та старовинних будівлях, та модернізаційний рух сьогодення, що й створює ту небачену атмосферу, яка відрізняє цю країну від будь-якої іншої та робить її привабливою для туристів зі всього світу.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УГОРЩИНІ

3.1. Аналіз пропозицій туристичних фірм щодо туризму в Угорщині

Туризм – є однією з провідних галузей економіки Угорщини. Угорська Республіка є державою в Центральній Європі, майже три чверті якої лежать на Великій рівнині, яка стає горбистою на заході. Велика рівнина перетинається річками Дунай і Тиса, які течуть на південь та поділяють її на три історично і топографічно різних райони. Значні запаси підземних, термальних та лікувальних джерел, а також м'який клімат країни роблять Угорщину придатною для успішної організації туристичної діяльності.

Туристичний сезон Угорщини триває з квітня по жовтень. У липні і серпні спостерігається пік туристичної активності [50]. Найпопулярнішим місцем Угорщини для туристів є Будапешт. Пам'ятки міста включають в себе замок Буда, в якому розташовано декілька музеїв і пам'ятників архітектури, Будівля угорського парламенту, парк Варошлігет, набережні Дунаю і Проспект Андраші.

В Угорщині знаходиться близько 1300 геотермальних джерел, які використовуються для лікування і релаксації з часів Римської Імперії. Більше 30,000 м³ мінеральної води температурою від 21° до 76°C протікають з 118 термальних джерел на території Будапешта [46]. Лазні Будапешта, побудовані в різні історичні епохи, пропонують туристам послуги лікування, масаж і спа-процедури [50].

Озеро Балатон – найбільше прісноводне озеро центральної Європи. Це другий за популярністю напрямок туризму в Угорщині. У 1994 на озері побувало 2,5 мільйонів туристів [47]. Іншими напрямками регіонального туризму є спа-курорти, активний відпочинок та культурні пам'ятки [45].

В Угорщині створено близько 400 майданчиків для кемпінгу. Прокладено понад 2500 км велосипедних трас [52]. Також особливою популярністю користуються риболовля, спостереження за птахами, верхова їзда і полювання [47].

В кінці 90-х років ХХ ст. в країні існувало 46 театрів, у т.ч. 26 – в Будапешті. Найбільш відомими є театр Йозефа Катона, театр сміху (Вігсінгаз) і театр Радноті (Національний театр). Першою бібліотекою Угорщини, в якій зберігся книжковий каталог з 1090 р., була бібліотека монастиря бенедиктинців Паннонхалма. Найбільша бібліотека країни – Національна бібліотека ім. Сечені (1801), яка налічує у своїх фондах понад 7 млн. томів. У країні існують 755 музеїв, з яких 89 знаходяться у Будапешті: Угорський національний музей (1801) з колекцією з історії угорської культури, Музей мистецтв, Музей природознавства і тому подібне. Музей християнства в Естергоме – унікальне церковне мистецтво і рідкісні давні рукописи.

В Угорщині збереглися пам'ятки архітектури різних епох: Шопрон в Трансданубія на схилах Альп (готична церква, яка існувала до турецької навали); пам'ятки римської провінції Паннонія (Сомбатгей); Естергом – в якому знаходиться резиденція голови католицької церкви і розташований найбільший в країні собор з куполом ; Королівський палац ХІІ ст. з капелою і ренесансним залом ХV ст.; Секешфегервар – столиця країни до навали турків, де розташований музей під відкритим небом («Парк руїн») і ін. У країні щорічно проводяться різні фестивалі – музичні, театральні, танцювальні, народної творчості та квіткові карнавали [44].

Пропонуємо розглянути пропозиції ринку туристичних послуг України щодо надання лікувально-оздоровчих послуг в Угорщині (табл.3.1).

Таблиця 3.1.

Пропозиції ринку туристичних послуг України щодо лікувально-оздоровчих турів до Угорщини (станом на лютий 2017 року)

Назва компанії	Назва туру	Кількість днів	Вартість туру (на одну особу)
«Аккорд-тур»	Лікування та відпочинок у м. Хевіз	8 днів / 7 ночей	від 770€
«Альянс»	Термальний Будапешт	6 днів / 5 ночей	від 450€
«Феєрія»	SPA та лікування на Хайдусобосло	8 днів / 7 ночей	від 560€
«Saga»	Спа та відпочинок на озері Хевіз	8 днів / 7 ночей	від 660€

«ОРТІМА»	Балатонфюред	14 днів / 13 ночей	від 720€
«ЗимаЛетта»	Оздоровлення - Шарвар	8 днів / 7 ночей	від 420€
«RMG»	Лікування у печерах Мішкольц-Тапольци	13 днів / 12 ночей	від 630€
«1000 доріг»	Термальний курорт Залакарош	7 днів / 6 ночей	від 510€

Розглянувши дані пропозиції, можна виділити середню вартість лікування на угорських курортах у 2017 році –590€. Ця вартість, звичайно, залежить і від курорту, і від тривалості перебування на ньому, а також від набору лікувальних процедур. Слід підкреслити, що найдорожчим із запропонованих турів є тур на озеро Хевіз від туристичної фірми «Аккорд-тур». Завдяки неймовірній популярності та світового визнання озера, як унікального природно-лікувального центру, курорт характеризується величезним попитом навіть у період міжсезоння.

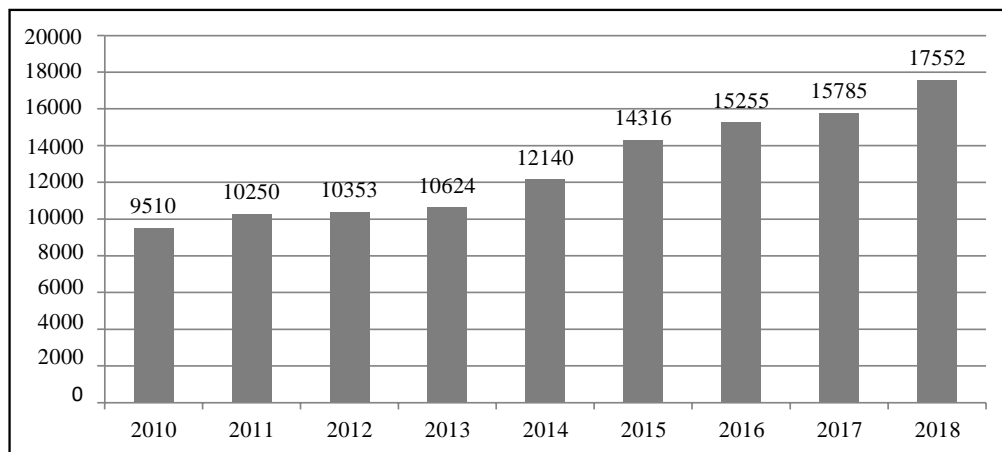

Рис. 3.1. Кількість туристичних прибуттів в Угорщині

Джерело: складено авторкою за [60]

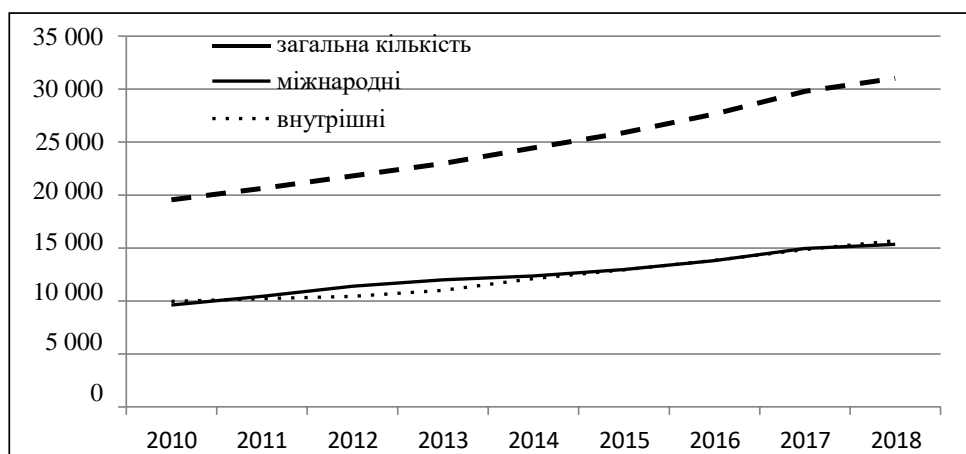

Рис. 3.2. Кількість ночівель у комерційних засобах розміщення
Джерело: складено авторкою за [60]

За даними Центрального статистичного управління Угорщини, міжнародних туристів, які відвідали країну в 2010 р., було близько 9,5 млн. Надалі з кожним роком даний показник зростає. У 2018 р. кількість туристичних прибуттів становила 17,552 млн осіб. Тобто протягом досліджуваного періоду (2010–2018 рр.) кількість туристів зросла на 8 млн осіб, що свідчить про зростаючу популярність Угорщини на міжнародному туристичному ринку. Найважливішими ініціативними дестинаціями для Угорщини у 2018 р. були Німеччина (2,375 млн) та Румунія (2,370 млн), при цьому близько 2,4 млн прибулих зупинялися принаймні на одну ніч у засобах розміщення. Майже 6,5 млн угорців провели відпустку в Угорщині, що, безумовно, пов'язано зі стимулюванням уряду розвитку внутрішнього туризму.

Поряд зі зростанням кількості іноземних туристів збільшилася й кількість ночівель. У 2018 р. заклади розміщення Угорщини зареєстрували 12,5 млн гостей, що більше на понад 5% порівняно з 2017 р. Із них майже 50% були іноземними відвідувачами. Два найпопулярніші напрямки – Будапешт та озеро Балатон. Кількість ночівель у 2018 р. становила майже 31 млн ночей (рис. 3.2).

При цьому необхідно зауважити, що кількість ночівель у розрізі міжнародних та внутрішніх туристів майже однакова – 15 340 та 15 671

ночей. Дохід комерційних готелів на тлі зростання ночівель зріс на 9,3% і становив 510 млрд форинтів.

Основний потік екскурсійних туристичних напрямків в Угорщині припадає, звичайно ж, на столицю країни – Будапешт. Столиця Угорщини приваблює, як правило, поціновувачів архітектури, а також відвідувачів численних музичних фестивалів. До Другої світової війни Будапешт узагалі вважався музичною столицею Центральної та Східної Європи і славився численними театрами, а творець оперет Кальман прославив запальні угорські мелодії на весь світ [8, с. 128]. Невеликі угорські міста також можуть бути дуже цікавими (Егер, Дебрецен, Хевіз).

Таблиця 3.2

Кількість та результативність туристичних агентств та туроператорів

Рік	Ліцензовані туристичні агенції та туроператори				
	кількість	Придбані туристичні пакети			
		кількість, тис осіб		кількість туристських ночей, тис	
		внутрішні	в'їзні	внутрішні	в'їзні
2009	1212	789	610	4 526	1643
2010	1202	848	676	5 397	1508
2011	1255	732	690	4 540	1508
2012	1289	663	727	4 061	1547
2013	1303	523	686	3 068	1402
2014	1318	655	819	4 069	1457
2015	1354	658	881	3 971	1609
2016	1245	617	857	3 314	1490
2017	1073	629	929	3 567	1771
2018	1064	782	1 178	4 351	1832

Джерело: [60]

Популярність відпочинку в Угорщині обумовлена, перш за все, сприятливим для відновлення здоров'я і відпочинку. Все це робить Угорщину у наш час одним з улюблених місць відпочинку широких верств населення.

Будапешт був визнаний найкращим європейським напрямком у 2019 р. У рамках конкурсу «Найкраща європейська дестинація 2019 року» понад 15

млн мандрівників проголосували за улюблені європейські напрямки, де Будапешт завоював перше місце. Різдвяний ринок Будапешта був визнаний найкрасивішим в Європі, випередивши новорічні ярмарки Відня, Брюсселя, Праги.

Угорська столиця отримала загалом 62 128 голосів, жоден інший попередній переможець не отримав стільки голосів з-за кордону, як Будапешт, оскільки 77% голосів подали з інших країн. До цього списку також увійшли Афіни, Флоренція, Братислава, Мец та Париж. Наймодніші напрямки в Європі мають право відображати назву «Найкраща європейська DESTINATION» у своєму маркетингу. Міста отримують промоцію протягом року на вебсайті European Best Destinations, у міжнародній пресі та на численних платформах соціальних медіа та туристичних порталах. За даними European Best Destination, перемога в конкуренції суттєво впливає на зростання туристів (16% приросту туризму для Порту, нагородженого в 2017 р., 13% – для Бордо, який був відзначений у 2015 р.) [55].

Саме за рахунок туризму в Угорщині живе весь малий бізнес, а це понад 90% усіх підприємств, що працюють у країні. Але переважно чисельність кожного підприємства не перевищує п'яти-семи осіб. У 2018 р. було 1 064 ліцензованих туристичних агенцій та туроператорів (табл. 3.1).

Таблиця 3.3

Дослідження туроператорів-лідерів з продажу турів до Угорщини

Критерії Компанії	Зручність сайту	Доступність цін	Асортимент турів	Досвід роботи	Пропозиція курортів Угорщини	Заг.бал
Join UP	5	5	5	4	5	24
Apex Tour	5	2	4	5	4	20
TEZ TOUR	4	5	5	4	4	22
Coral Travel	4	2	4	5	3	18
Tui Ukraine	4	3	4	5	2	18
Аккорд- тур	5	4	5	5	2	21
Pegas Touristik	4	2	3	5	1	15

Популярність відпочинку в Угорщині обумовлена, перш за все, сприятливим для відновлення здоров'я і відпочинку температурним режимом повітря і термальними водами. Все це робить Угорщину у наш час одним з улюблених місць відпочинку широких верств населення.

Рис. 3.3. Карта Угорщини

Наукова спільнота Угорщини також займається проблематикою розвитку національного туризму.

Таким чином, необхідно зазначити, що туризм в Угорщині справді зафіксував значний зріст за останні роки. Насправді, останні кілька років були надзвичайно складними у зв'язку з виникненням коронавірусної пандемії.

3.2. Проблеми використання ресурсного потенціалу країни у формуванні туристичних пропозицій

Угорщина – туристична країна у Центральній Європі. Туризм складає близько 17% від усієї економіки країни та щорічно збагачує казну Угорщини більш ніж на 10 млрд. доларів. Загальний внесок туризму і подорожей до ВВП Угорщини у 2015 році становили 12 млрд. доларів, а у 2016 – збільшилися до 12,2 млрд. доларів.

У XIX столітті Угорщина стає європейським центром водолікувального туризму. Нині вже 22 міста і 62 угорських селища мають офіційно визнані

лікувальні джерела: близько півмільйона кубічних метрів термальних вод у добу випливає з природних джерел та свердловин, частина з них використовується в медицині. Лікувально-оздоровчий туризм недаремно набув тут значного розвитку.

Виділимо чинники, які цьому сприяють:

- потужні бальнеологічні ресурси;
- історичний фактор у розвитку бальнеологічної справи;
- потужна санаторно-курортна інфраструктура та висока якість обслуговування;
- помірна фінансова складова у порівнянні з курортами Західної Європи.

Зважаючи на це, відвідування бальнеологічних курортів є однією з головних мотивацій подорожей до Угорщини. Головні туристські потоки спрямовуються у двох напрямках: у «спа-столицю» – Будапешт і на озеро Балатон – найбільше і найтепліше озеро Європи. До відомих угорських бальнеокурортів можна віднести Хевіз, Хайдусобосло, Ньїредьхаза, Мішкольц-Тапольца, Дебрецен, Дьюла, Сегед та інші [49].

Незважаючи на стійкий розвиток галузей медичного туризму в Угорщині, в країні існують проблеми сервісу та туризму, серед яких:

1. висока вартість лікувально-оздоровчих послуг;
2. фактор сезонності;
3. медичні протипоказання;
4. проблеми при отриманні візи;
5. переважання людей старшого віку.

Необхідно зазначити, що сфера лікувально-оздоровчого туризму є ключовою в угорському туризмі, і за багато років вже встигла розвинутися настільки, що виявлені проблеми є цілком вирішуваними.

Туризм в Угорщині продовжує стрімко розвиватися, адже підтримка його розвитку є вирішальним фактором для процвітання економіки держави. Нині у туристичному секторі Угорщини зайнято близько 500 тисяч осіб, що

становить понад 12% від загального числа працездатного населення. Щорічно Угорщина приймає близько 30 млн. іноземних туристів [56].

Не дивлячись на світову геополітичну напруженість, кількість туристичних прибуттів до Угорщини у 2016 році зросла, порівняно з 2015 роком. Це пов'язано з низкою факторів.

По-перше, збільшується кількість закладів розміщення, зокрема спалоготелів, умови розміщення туристів покращуються у відповідності до європейських стандартів.

По-друге, органи угорської влади зі свого боку вжили всіх заходів, щоб зробити Угорщину безпечною для туристів країною. Представники влади відзначають, що туристів приваблюють не лише історичні пам'ятки та оздоровчі курорти, але і рівень безпеки в закладах розміщення. Угорський парламент збільшив кількість співробітників поліції, створив антитерористичний інформаційно-аналітичний центр [46].

По-третє, важливим чинником збільшення кількості іноземних туристів є створення нових транспортних сполучень, зокрема, повітряних. З появою на угорському ринку авіаперевезень дешевих західних авіакомпаній, країна продовжує міцно закріплюватися на світовому ринку туризму, поєднуючи дестинації Угорщини з важливими туристичними сполученнями.

Угорські курорти щорічно відвідують мільйони українських туристів.

Виділимо чинники, які впливають на вибір туристами з України курортів Угорщини:

- близьке географічне положення;
- високий рівень медицини;
- розвинена санаторно-курортна інфраструктура та висока якість обслуговування;
- культурна спадщина Угорщини.

За оцінками експертів, недостатньою є рекламно-інформаційна робота щодо надання туристичних послуг та їх різноманіття в країні. На

туристичних Інтернет-сайтах потрібно запровадити обов'язкову трансляцію рекламної й ділової інформації для іноземних туристів англійською мовою.

Вважаємо, що органам місцевого самоврядування в місцях туристичної привабливості та місцях відпочинку іноземних туристів доречно розмістити маркування й білборди з необхідною інформацією англійською та іншими найпоширенішими мовами (німецькою, французькою, російською й ін.).

Наприклад, незважаючи на те, що Угорщина має безвізовий режим із багатьма державами Європи, вона не входить у зону євро, тому іноземним туристам на її території потрібно здійснювати обмінні валютні операції. Саме на обміні валют в Угорщині часто спекують не лише в місцях надання туристичних послуг, але й в офіційних обмінних пунктах, у яких курс прийому валюти часто буває штучно занижений і завищений продаж місцевих грошей.

Банки працюють у будні дні з 8.00 до 15.00, по п'ятницях більшість із них закривається о 13.00. Субота та неділя – вихідні.

Обмін валюти рекомендується проводити лише в офіційних обмінних пунктах, довідку про обмін валюти необхідно зберігати до виїзду з країни. Валюту можна також обміняти також у турагентствах (1% комісійних), поштових відділеннях (часто курс занижений), банках та обмінних пунктах на вокзалах. Великі суми краще міняти у турагентствах та банках. Купівля понад 20 тис. форинтів в обмінному пункті провадиться також лише при пред'явленні паспорта. Повсюдно приймаються кредитні картки та дорожні чеки провідних світових платіжних систем.

Чайові прийнято давати офіціантам, перукарям, таксистам і навіть медикам – зазвичай близько 10% від суми рахунку. У ресторані чайові на столі залишати не прийнято, при оплаті вони передаються безпосередньо офіціанту.

Державі потрібно внести чіткість і ясність у ціновій політиці на туристичні послуги в різних туристичних підрозділах, зазначити можливі ризики й небажані моменти щодо туристичного обслуговування іноземних

клієнтів та можливі шляхи відшкодування збитків у випадку неякісного надання туристичних послуг тощо.

Залізничний транспорт в Угорщині розвинений чудово: із Будапешта можна доїхати практично до будь-якого міста країни. Перевезення виконує державна компанія МАУ. Квитки на потяги, що прямують по території Угорщини, продаються на вокзалах (відстань невеликі, тому купувати квиток наперед потреби немає). Куплений квиток, як правило, діє протягом дня.

Однак варто мати на увазі, що карта залізниць Угорщини є променями, що розходяться з центральної точки – Будапешта, що робить незручним переміщення між близькими містами, якщо вони знаходяться на різних «променях» – необхідна стиковка в столиці. Щоб не втрачати багато часу, в цих випадках варто користуватися міжміськими автобусами. За автобусні перевезення в Угорщині відповідає компанія Volanbusz Transport. Вартість проїзду на автобусі виходить дещо вищою, ніж на поїзді, проте автобуси ходять досить часто, а рівень комфорту в них відповідає всім європейським стандартам. Мережа маршрутів охоплює практично всю країну, є міжнародні рейси. Квитки продаються в касах на автостанціях або водіях.

Національних меншин тут також достатньо, найчисленніші з них – цигани та німці. Більшість угорців католики чи протестанти. Представників інших релігій тут небагато, хоч, зрозуміло, епоха глобалізації сприяє швидкому поширенню ісламу на європейських територіях.

У 2020 р світова індустрія туризму зазнала серйозної кризи, пов'язаної зі стрімким поширенням нового виду коронавірусу (COVID-2019) по всій планеті. Вплив пандемії на зайнятість в туризмі є значним. В Угорщині в період з березня по квітень в секторі комерційного розміщення та громадського харчування були втрачені 41 500 робочих місць, що становить трохи менше 23 % від загальної кількості втрачених робочих місць.

Але враховуючи наслідки пандемії, та інші проблеми в туристичній сфері лікувально-оздоровчий туризм Угорщини завдяки природним, історичним, соціально-економічним, культурологічним чинникам має всі

шанси продовжувати залишатись, як одним із перспективних, конкурентоспроможних та найприбутковіших секторів туристичної галузі.

3.3. Перспективи розвитку нового туристичного продукту Угорщини на основі туристичних ресурсів

Угорщину з її 10-мільйонним населенням щорічно відвідують близько 40 мільйонів іноземців, половина з них – туристи. У той час, як в Україні лише розгортається процес формування ринку традиційного туризму, в Угорщині туристична галузь, освоюючи нові сфери, вступає у вищий етап розвитку. Відповідно до концепції розвитку іноземного туризму на наступні 10 років, розробленої міністерством економіки Угорщини, базою його зростання та результативності у наступні роки стане ексклюзивний туризм.

Зміщення акценту пояснюється не так виснаженням можливостей традиційних форм туризму – тут ще є чималі резерви, як необхідністю підвищення конкурентоспроможності в період приєднання Угорщини до Європейського союзу, де сформовані інші умови, діють свої закони.

Угорщина для певної частини іноземних туристів асоціюється з такими поняттями національної власності, як «Балатон», «вершник», «гуляш», «чардаш». Безумовно, ексклюзивний туризм багато в чому пов'язаний із угорськими народними традиціями. Але, спираючись на нинішні реалії, він насамперед враховує інтереси споживачів.

«Друге дихання» в Угорщині отримує колись популярний у країні мисливський туризм. У 1997 року виручка від нього становила 8,7 млн. форинтів, 70% якої отримано з допомогою іноземних любителів полювання, наданих їм послуг, проданої дичини. У країні налічується 1200 пристосованих для полювання угідь, що знаходяться у віданні майже 150 спеціалізованих підприємств. Іноземців приваблює сюди не лише високий рівень послуг.

Угорська порода рогатої дичини – косуль, оленів, ланей – одна з найкращих у світі. Невипадково роги, здобуті у Угорщини, прирівнюються

на ряду із болгарськими, румунськими, югославськими трофеями. Притягує можливість відстрілу великої кількості дичини, а також відносно невисокі ціни. За покладеного пострілом оленя з 5-6-кілограмовими рогами належить сплатити 2000, відстріл козулі з 300-грамовим трофеєм – 500, убитого у загоні фазана – 18-20 німецьких марок. Але зустрічається і дичина з рогами вартістю понад мільйон форинтів.

Щорічно Угорщину відвідують понад 20 тис. мисливців-іноземців. Більшість із них приїжджає з німецькомовних країн, а також із Італії. Останнім часом інтерес виявляють також спеціалізовані групи із країн Бенілюксу, Іспанії, Франції.

Інший напрям, який активно розвивається є конференційний туризм.

Угорщина за кількістю проведення міжнародних конференцій входить до світової двадцятки, що вважається дуже високим показником. Щорічно, в основному в Будапешті, організовується понад 200 конференцій (загалом у світі 9 тис., з них половина – у Європі). Фахівці до конференційного туризму зараховують різноманітні професійні зустрічі, великі політичні, ділові наради і incentive-подорожі, до яких як правило, відносять групові тури, якими заохочуються в порядку стимулювання працівники виробництва, що відзначилися. Інтерес до Угорщини як країни, де має сенс проводити міжнародні конференції, підвищився через ринкові відносини, що склалися в ресторанно-готельному комплексі, приватний капітал якого розвинув необхідну для цього інфраструктуру.

У столиці Угорщини ще у 80-ті роки збудовано Будапештський центр конгресів, сформовано 28, а в провінції – 17 об'єктів, придатних для проведення міжнародних нарад, симпозіумів та інших міжнародних зустрічей. У поточному році планується будівництво 26 конференц-центрів, на що буде витрачено близько 1,1 млрд форинтів, 15% з яких бере на себе держава.

Конференційний туризм – надприбуткова справа. Адже один учасник наради щодня витрачає, включаючи надані йому послуги, в середньому 245

доларів – у сім разів більше, ніж звичайний турист. 1998 року лише будапештські готелі готельно-ресторанного АТ «Таверна» прийняли майже 60 тис. гостей (близько 170 тис. чол./ніч).

Загалом третину гостей п'ятизіркових готелів столиці Угорщини складають учасники конференцій та incentive-мандрівники. Досягненням Будапешта стало присудження йому в 1998 премії Global Achievement Award, що вручається найпопулярнішому з організаторів конференцій місту світу.

Також важливим напрямом є сільський туризм. В Угорщині ж спонукальні мотиви відродження цього виду туристичної галузі стало бурхливе житлове будівництво на селі, розгорнуте в 70-80-ті роки. Сучасні, великих розмірів сімейні будинки проектувалися для спільного проживання кількох поколінь. Але в багатьох випадках – чи діти поїхали жити в місто, чи батьки померли раніше – колосальна кількість житлових приміщень, садиб виявилася невикористаною. Тому почалося розгорнення на базі напівпорожніх будинків та садиб мережу сільського туризму. Ключовою фігурою у його відродженні слід вважати бургомістра одного з сіл, нині голови ВРСТ Антала Берчек, який у 1990 році через розвиток туризму вдихнув нове життя в село. Ціни ж на проживання набагато дешевші за готельні: від 600 до 1500 форинтів на добу за людину. Якість житла та послуг кваліфікується за чотирма основними категоріями, позначеними не «зірочками», а «соняшниками». Основою для класифікації є готельні критерії, але беруться до уваги й інші фактори. Такі, наприклад, як: чи є біля кожної кімнати ванна, туалет, а в будинку – старовинні меблі, чи може гість розмістити тут собаку; наскільки далеко від будинку знаходяться авто- та залізнична станції або зупинка автобуса, чи близько магазин та інше. Деякі туристи, що ностальгують, шукають, скажімо, садибу, де колодязь з «журавлем», домашні тварини. За бажанням гість може жити разом із господарями, брати участь у сільськогосподарських роботах, догляді за тваринами.

За оцінкою фахівців, сільським туризмом захоплюються переважно представники молодшого та старшого поколінь.

Угорці – природжені вершники. Кінний туризм почав спонтанно розвиватися за рахунок приватної ініціативи і, як галузь, починає формуватися лише зараз. У розвиток кінного туризму вже вкладено близько 20 млрд. форинтів інвестицій - переважно приватного капіталу. Враховуючи історичні традиції, сприятливі кліматичні та ґрунтові умови для конярства та кінного спорту, перспективність конярського туризму, держава почала здійснювати акцентовану підтримку нової галузі.

Чисельність поголів'я коней країни вже досягла 90 тис. і продовжує зростати. У 366 угорських клубах конярства туризмом займаються понад 200 організаторів. Мережа об'єктів кінного туризму, три чверті яких забезпечує своїх гостей та нічлігом, обслуговує майже 3 тис. осіб. Подорож верхи на коні романтичною пусткою (угорського степу), полювання на конях, прогулянки в каретах, кінні уявлення та атракціони, фольклорно-ігрові програми, кінноспортивні свята – все це залишає незабутні враження у туристів. Нововведенням угорського кінного туризму стало використання терапевтичної їзди. Вже 20 пансіонів спеціалізується на цій специфічній формі лікування хворих із порушеннями опорно-рухового апарату. Поза сумнівом, за кінним туризмом в Угорщині, де верховою їздою захоплюються 40 тис. наїзників, велике майбутнє.

Також серед можливостей для розвитку туризму, що не залежить від сезонних обмежень, є азартний туризм. В даний час в Угорщині відкрито шість гральних будинків: «Las Vegas», «Tropicana» та «Varkert» – всі вони знаходяться в Будапешті, а також «Gyor», «Sopron» та «Kecskemet». Угорські казино старожили східноєвропейського ринку любителів традиційних карткових ігор та рулетки. Крім цього в країні налічується 1.350 ігрових залів категорії I та 18.600 залів категорії II (у пабах).

Що стосується розвитку Internet-ресурсів, то всі угорські казино мають прекрасні сайти з великими фото галереями і цікавими роликами, що в

захоплюючій формі знайомлять відвідувачів з історією казино, його структурою, внутрішніми правилами і особливостями ігор. За моїми даними їх розвиток у цьому напрямку є дуже успішним.

Сьогодні «spa-туризм» в Угорщині з великою кількістю термальних вод – це оздоровчий комплекс процедур з використанням води з лікувальними властивостями (мінеральної, морської, прісної), а також морських водоростей і солі, лікувальних грязей і цілющих рослин. Дія spa-процедур направлена на оздоровлення та релаксацію всього організму в цілому. Впливаючи через шкірний покрив, spa-компоненти активізують процеси обміну речовин, покращують кровообіг, виводять токсини і шлаки з організму, поліпшують загальне самопочуття і насичують організм життєвою енергією. Щодо тенденцій розвитку spa і wellness туризму, то лікувальний туризм тут набув оздоровчого забарвлення (основні доходи традиційні spa-заклади отримують від туристів, які піклуються про покращення свого вигляду, відпочинок, попередження захворювань тощо).

Туризм є стратегічним сектором економіки Угорщини, і мета уряду полягає у тому, щоб до 2030 р. загальний внесок угорського туризму у ВВП збільшиться з нинішніх 10% до 16%. Значна увага уряду зосереджена на озері Балатон та його околицях, де розроблено 26 туристичних проєктів, планується створити нові велосипедні доріжки, порти, пішохідні маршрути та парки відпочинку.

У перспективі Угорщина має наміри до 2030 р. стати провідним туристичним напрямком Центральної Європи. Для цього уряд країни повинен фінансувати понад 260 млрд форинтів (800 млн євро) для підтримки розвитку туризму.

Угорська система оподаткування підтримує туризм зі зниженою ставкою ПДВ на послуги розміщення (18%, а не в середньому 27%). Роботодавці отримують користь від пільгових податкових ставок, коли забезпечують стимулювання надання споріднених із туризмом послуг для своїх працівників. Картка відпочинку (Szechenyi SzRC) була введена для

промоції вітчизняних туристичних дестинацій. Згідно із цією програмою, зарплата зі зниженою ставкою податку до 1 500 євро на рік, з яких 750 євро працівник може використати на проживання, 500 євро – на харчування та 250 євро – на дозвілля. Однією з переваг системи є відносно низький рівень комісії, встановлений на рівні 1,5%, що сплачуються постачальниками послуг після проведення транзакцій.

Уряд розробив нову багаторічну концепцію розвитку туристичної галузі. Для її втілення потрібні значні державні інвестиції в межах 1 трлн форинтів, або 5 млрд дол. У цьому амбіційному плані спрямовують свою діяльність, головним чином, на традиційних напрямках, які продемонстрували високу конкуренто- спроможність протягом останніх років. Це насамперед оздоровчий туризм із його бальнеотерапією, в якій застосовується лікування природними або штучно приготованими мінеральними водами, а також організація міжнародних конференцій. До речі, Угорщина стабільно входить в першу десятку країн світу, які влаштовують у себе велику кількість таких заходів. При цьому левову частку грошових надходжень від подібного туризму забезпечує Будапешт.

Довгостроковими цілями туризму в Угорщині є [63]:

- підвищення конкурентоспроможності за рахунок інноваційного, високоякісного розвитку туристичних продуктів;
- підтримання та створення туристичних робочих місць;
- зміцнення туристичних установ;
- просування Угорщини на нових ринках;
- якісне обслуговування;
- формування унікального профілю Угорщини. Ключові цілі Концепції розвитку туризму в Угорщині зводяться до: посилення пропозиції туризму шляхом надання фінансової підтримки розвитку підприємництва; поліпшення туристичних послуг (житла та ін.); посилення діяльності органів управління туризму; гармонізація правового регулювання відповідно до директив Європейського Союзу для усунення адміністративних тягарів

туристичного бізнесу та спрощення формальностей для туристів, які приїжджають із країн Європейського Союзу.

Для досягнення цих цілей було розроблено такі ключові заходи:

1) боротьба із сезонністю: Будапештська кампанія зимових запрошень, яка заохочує туристів до Будапешта в період із листопада по квітень продовжує, бути дуже успішною. Загальний бюджет кампанії становить близько 1 млн євро. Також є кілька внутрішніх ініціатив з регіонами та постачальниками послуг, наприклад «Дні відкритих підвалів» та «Тур гусей на день Святого Мартина»;

2) доступність: Угорщина використовує програму «Європейських напрямів досконалості» (EDEN), щоб привернути увагу до туризму;

3) підтримка високоякісних послуг: створено національну систему торговельної марки. Приєднання до національної системи не є обов'язковим, але це допомагає розрізняти якісних постачальників послуг від некваліфікованих послуг;

4) охорона культурної спадщини: міністерство, що керує туризмом, працює з організаціями, відповідальними за культурну спадщину, щоб зберегти та представити її широкій громадськості. У 2011 р. парламент прийняв законодавство про світову спадщину, яке узагальнює правила, обмеження та можливості для об'єктів всесвітньої спадщини в Угорщині та забезпечує правову базу для цього; поліпшення освіти в галузі туризму: передбачає низку консультацій між відповідними державними органами, освітніми інститутами та торговими асоціаціями для розгляду системи професійної підготовки та вищої освіти з метою її аналізу у світлі нових тенденцій на ринку [63];

Таким чином, можемо підсумувати, що уряд просуває декілька ініціатив щодо десезоналізації туристичних потоків. Найуспішнішою є кампанія «Будапешт на зиму запрошує», яка спрямована на збільшення туристичних потоків у столиці протягом зимового періоду за допомогою декількох акцій та вигідних туристичних карток. Сектор туризму, згідно з

поточними прогнозами, до 2030 р. становитиме 16% угорського ВВП. Це амбітна мета, але угорський уряд зробив її пріоритетним завданням. У країні відбудеться реалізація майже 1000 проєктів розвитку туризму в усій країні (засоби розміщення, ресторани, атракціони та інфраструктура). У 2018 р. кількість туристичних прибуттів становила 17,552 млн осіб, що свідчить про зростаючу популярність Угорщини на міжнародному туристичному ринку. Найважливішими ініціативними дестинаціями для Угорщини були Німеччина (2,375 млн) та Румунія (2,370 млн). Майже 6,5 млн угорців провели відпустку в Угорщині, що, безумовно, пов'язано зі стимулюванням уряду розвитку внутрішнього туризму.

Розглянувши перспективи розвитку нового туристичного продукту Угорщини на основі туристичних ресурсів нами було розроблено тур «Будапешт – подорож в казку».

Маршрут: (Львів) - (Стрий) - (Мукачево) - (Ужгород) - Будапешт - Сентендре - Егер - (Ужгород) - (Мукачево) - (Стрий) - (Львів) Будапешт - мій найкращий вікенд!

Програма туру: Просторий, розкішний, красивий і надзвичайно цікавий незалежно від пори року— Будапешт такий завжди! У цей особливий вікенд ми покажемо тобі найцінніше: площу Героїв і Парламент, храми Святого Матіаша і Святого Іштвана, Королівський палац і Рибацький бастион. Скористайся нагодою відвідати тропічний рай торгового центру «Кампона» і застигле в Середньовіччі містечко Сентендре. А наповнивши келих грайливими іскорками шампанського, піднімися на палубу кораблика, щоб відчувти незрівнянну красу величного Дунаю!

День 1. 17:30 - збір групи м Львів. пл Двірцева. Головний залізничний вокзал 18:00 - виїзд зі Львова. Перетин українсько-угорського кордону. Нічний переїзд

День 2. Прибуття в Будапешт. Оглядова екскурсія по Будапешту Вільний час. Факультативно пропонуємо : Душа і серце Будапешта 13€ /8€

Торговий центр Кампона 12€/7€ Прогулянка на кораблику по Дунаю 28€ /23€
Збір групи. Переїзд в готель. Ночівля на території Угорщини.

День 3. Сніданок. Виселення з готелю. Вільний час, щоб насолодитись містом самостійно. Також факультативно пропонуємо : Сентендре 18€/13€ Відпочинок в аквапарку Aquaworld Budapest 14€/9€ (трансфер) Збір групи. Переїзд у Львів. По дорозі факультативно пропонуємо відвідати дегустацію егерських вин з гуляшем 20€ Маршрут (Львів) - (Стрий) - (Мукачево) - (Ужгород) - Будапешт - Сентендре - Егер - (Ужгород) - (Мукачево) - (Стрий) - (Львів) Будапешт - мій найкращий вікенд! Перетин кордони. Нічний переїзд.

День 4. Прибуття до Львова приблизно о 12:00

Вартість туру на одну особу: 40 євро - 1 288,41 грн.

Додаткові послуги – 35 €: аудіогід – 2 євро; Депозит на екскурсії – 33 євро.

Додаткові послуги за бажанням :

Одномісний номер – 28 євро.

Доплата за страхівку дор 66-80р. – 12 євро.

Додаткове місце в автобусі – 48 євро

Страхування від невіїзду – 20 євро.

У вартість туру входить:

- проїзд автобусом єврокласу;
- проживання у готелі 3*;
- харчування - сніданок в готелях;
- супровід керівника групи;
- оглядові екскурсії згідно програми туру;
- медична страховка .

У вартість туру не входить:

- рекомендовані програми, факультативні екскурсії, вхідні квитки;
- особисті витрати;
- оренда аудіогіда 2€ (оплата разом з туром);

- курортний збір в готелях від 1 до 3 євро (оплата на місці);
- при груповому бронюванні потрібно оплатити депозит + одну додаткову екскурсію в Сентендре.

Таким чином, на основі вище зазначеного, необхідно підсумувати, що Угорщина – це чудова держава, яка має значні і унікальні можливості для здійснення відпочинку влітку та взимку. Кліматичні особливості допомагають розвивати в дослідженій нами державі різні види туризму. Існування на території країни найцікавіших природних та суспільно-історичних туристичних ресурсів приваблюють значний обсяг туристів.

Висновок до розділу 3

Проаналізувавши пропозиції туристичних фірм щодо туризму в Угорщині, можна зробити висновок, що уряд просуває декілька ініціатив щодо десезоналізації туристичних потоків. Найуспішнішою є кампанія «Будапешт на зиму запрошує», яка спрямована на збільшення туристичних потоків у столиці протягом зимового періоду за допомогою декількох акцій та вигідних туристичних карток.

До проблем використання ресурсного потенціалу країни у формуванні туристичних пропозицій належить: висока вартість лікувально-оздоровчих послуг; фактор сезонності; медичні протипоказання; проблеми при отриманні візи; переважання людей старшого віку.

Основними напрямками розвитку нового туристичного продукту Угорщини на основі туристичних ресурсів є мисливський туризм. Інший напрям, який активно розвивається є конференційний туризм. Також важливим напрямом є сільський та кінний туризм. Також серед можливостей для розвитку туризму, що не залежить від сезонних обмежень, є азартний туризм. Сьогодні «spa-туризм» в Угорщині з великою кількістю термальних вод – це оздоровчий комплекс процедур з використанням води з лікувальними властивостями (мінеральної, морської, прісної), а також морських водоростей і солі, лікувальних грязей і цілющих рослин.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження виконані всі поставлені завдання. Так встановлено, що ресурсний потенціал – це система, яка включає в себе не тільки наявні у визначених кордонах ресурси (людські, матеріальні, фінансові, тощо), але й ті, використання яких можливе в перспективі в майбутньому, а також інфраструктурні умови освоєння господарського потенціалу. Головною метою розвитку туристичного потенціалу в регіоні сьогодні має бути створення сприятливого туристичного клімату, який формується під впливом сукупності факторів навколишнього та внутрішнього середовища.

Під час оцінювання туристичного потенціалу слід ураховувати всю сукупність внутрішніх (ендогенних) та зовнішніх (екзогенних) факторів, що обумовлюють пріоритети та перспективи розвитку туризму в цьому регіоні території.

Нами була запропонована модель оцінювання потенціалу туристичної галузі на різних рівнях його реалізації. За допомогою такої послідовності аналізу можна найбільш повно описати та проаналізувати сучасний стан потенціалу туристичної галузі країни та її регіонів. До того ж це дає змогу поетапно та всебічно зібрати матеріал та оцінити туристичний потенціал не відокремленим чином від усіх факторів, тобто оцінити туризм області як важливу частину розвитку, що значно впливає на всі фактори життя населення та економічного розвитку.

Рекреаційна галузь Угорщини має великий вплив на економіку країни. Внесок до ВВП країни від цієї галузі найбільший серед країн Європейського Союзу. Для цієї країни характерна «європейська» модель державної участі в регулюванні цієї важливої складової національної економіки. Вона є найбільш прийнятною і для нашої держави.

Угорщина особливо багата лікувальними мінеральними водами: на території країни зареєстровано 1350 цілющих джерел (термальних), третину

із яких використовують на курортах у всій країні; 35 водолікарень пропонують медичні послуги та ще 30 купальних комплексів працюють на лікувальних термальних водах.

Об'єкти історико-культурної спадщини (фортеці, замки, садиби) Угорщини є важливим ресурсом країни для розвитку спеціалізованих видів туризму: пізнавального, подієвого, ділового, лікувального туризму. Використання таких об'єктів оздоровлення та різноманітних свят дозволить збільшити потік відвідувачів.

Визначено, що до проблем використання ресурсного потенціалу країни у формуванні туристичних пропозицій належить: висока вартість лікувально-оздоровчих послуг; фактор сезонності; медичні протипоказання; проблеми при отриманні візи; переважання людей старшого віку.

Основними напрямками розвитку нового туристичного продукту Угорщини на основі туристичних ресурсів є мисливський туризм. Інший напрям, який активно розвивається є конференційний туризм. Також важливим напрямом є сільський та кінний туризм. Також серед можливостей для розвитку туризму, що не залежить від сезонних обмежень, є азартний туризм. Сьогодні «spa-туризм» в Угорщині з великою кількістю термальних вод – це оздоровчий комплекс процедур з використанням води з лікувальними властивостями (мінеральної, морський, прісної), а також морських водоростей і солі, лікувальних грязей і цілющих рослин.

Зазначена позитивна динаміка у розвитку українсько-угорського співробітництва сприяє поглиблення співпраці у даній сфері. Отже, туризм в Угорщині характеризується великим потенціалом, і країна стає все більш цікавішою для відвідування її українськими та туристами з інших країн світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біль М. Транскордонне співробітництво регіонів України в галузі туризму: сучасний стан та основні напрямки розвитку / М. Біль // Демократичне врядування. – 2008. – Вип. 2. – С. 21–24.
2. Борисюк О.А. Туристичний маркетинг як інструмент дослідження регіонального туристичного ринку / О.А.Борисюк // Географія та туризм: зб. наук. праць. – К.: Альтер-прес, 2015.– Вип. 33. – С.29-37.
3. Бессонова Е. А., Мерещенко О.Ю. Методические подходы к оценке ресурсного потенциала региона / Е. А. Бессонова, О. Ю. Мерещенко // Вопросы региональной экономики. – 2016. – Т. 29. – №4. – С. 17–24
4. Венгерские курорты. URL: <http://vengriya.org/blogsection/vengerskie-kyrorty/>.
5. Венгерские национальные парки и заповедники. URL: <http://vengriya.org/blogcategory/nacionalnye-parki-i-zapovedniki-vengrii>
6. Венгрия – о стране. URL: <http://www.otpusk.com/ref/hu/>
7. В`їзний туризм /Авторський колектив: Коваль П.Ф., Алешугіна Н.О., Андрєєва Г.П., Зеленська О.О., Григор`єва Т.В., Пархоменко О.Г., Дудко В.Б., Михайловський М.О., Бондар С.І. Навчальний посібник. – Ніжин, Видавництво Лук`яненко В.В. – 2010. – 304 с.
8. Гапоненко І.І., Шамара І.М. Особливості туристичної політики Угорщини / І. І. Гапоненко, І. М. Шамара // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. – 2013. – № 1086. – С. 126–130.
9. География международного туризма. Зарубежные страны: Учеб. пособие/ Авт.-сост. Л.М. Гайдукевич, С.А. Хомич, В.А. Клицунова и др. – Минск.: Аверсэв, 2003. – 304 с.
10. Гринькевич О. С. Удосконалення оцінки конкурентоспроможності туристичного продукту регіону / О. С. Гринькевич, М. М. Біль // Регіональна економіка. – 2009. – №4(54). – С. 40-46.

11. Гудковских М. В. Методика комплексной оценки туристско-рекреационного потенциала / М. В. Гудковских // Геогр. вестн. Geographical bulletin. – 2017. – № 1 (40). – С. 102–116.

12. Гурьева М. А, Маценко А. В. Инновационные аспекты устойчивого развития Российской Федерации / М. А. Гурьева, А. В. Маценко // Теория и практика общественного развития. – 2015. – №8. – С. 33–45.

13. Джанджугазова Е. А. Маркетинг туристских территорий / Е. А. Джанджугазова. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 224 с.

14. Дудник І.М. Особливості застосування суспільно-географічної методології до вивчення регіональних туристичних ринків / О.А. Борисюк, І.М. Дудник, І.В. Заря // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Географія. – 2015. – Вип. 1(63). – С.20-23.

15. Дудник І.М., Борисюк О.А. Регіональні системи туристичних послуг: методологічний аспект. – Регіон – 2019: стратегія оптимального розвитку: міжнародна науково-практична конференція, 16-17 жовтня 2019 р.– Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2019 р.– С.26-29.

16. Достопримечательности Венгрии. URL: <http://vengriya.org/blogsection/vengerskie-dostoprimechatelnosti/>.

17. Дудник І.М. Географічний регіон як об'єкт туристичного маркетингу / О.П. Беркова, О.А. Борисюк, І.М. Дудник // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Географія. – 2019. – Вип. 4 (74). – С. 23-31.

18. Закон України «Про туризм» від 15.09.1995 р. №324/95-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр>.

19. Замятина М.Ф. Зеленая экономика как основа устойчивого развития региона / М.Ф. Замятина // Проблемы преобразования и регулирования региональных социально-экономических систем: сб. науч. трудов. – СПб, 2018. – С. 33 – 39.

20. Затонский А. В., Сиротина Н.А. Значение и роль природно-ресурсного потенциала в обеспечении устойчивого развития региона / А. В.

Затонский, Н.А. Сиротина// Научный журнал НИУ ИТМО. Серия «Экономика и экологический менеджмент». – 2015. – № 1. – С. 76–79

21. Захарченко В.І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки : навчальний посібник / В.І. Захарченко, Н.М.Корсікова, М.М. Меркулов – Київ : Центр учбової літератури, 2012. – 448 с.

22. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи : навчальний посібник / С.М. Ілляшенко. – Суми : Управлінська книга, 2003. – 278 с.

23. Кіптенко В.К. Менеджмент туризму: підручник / В.К. Кіптенко. – Київ: Знання, 2010. –502 с.

24. Корпоративні структури в національній інноваційній системі України / за ред. Л.І. Федулової. – Київ : УкрІНТЕІ, 2007. – 812 с.

25. Крапчина Л. Н. Роль природно-ресурсного потенціала южних регіонів в розвитку аграрного сектора економіки країни / Л. Н. Крапчина // Продовольственная политика и безопасность. – 2015. – № 4. – С. 199 – 208.

26. Кружалин К.В. Экономико географическая оценка рекреационного потенциала страны для развития международного туризма : учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений / К.В. Кружалин. – М.: Дрофа, 2002. – 141 с.

27. Кусков А.С. Основы туризма : учебник / А.С. Кусков, Ю.А. Джаладян. – М.: КНОРУС, 2008. – 400 с.

28. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг / О.О. Любіцева. – Київ : Альтапрес, 2002. – 436 с.

29. Минц А. А. Экономическая оценка естественных ресурсов [Текст] / А. А. Минц // Научно-методические проблемы учета географических различий в эффективности использования. – 2011. – № 8. – С. 66 – 67.

30. Мокляк А.В. Туристські ресурси для потреб іноземного туризму в Україні (в контексті українсько-польських туристичних зв'язків) : дис. ... канд. геогр. наук : спец. 11.00.02. Київ, 2004. – 206 с.

31. Напрями регулювання структурних диспропорцій у туристичній сфері країн Центрально- Східної та Південної Європи: досвід для України в контексті розширеної зони вільної торгівлі. URL: <http://old.niss.gov.ua/monitor/august08/13.htm>

32. Общие сведения о Венгрии. URL: <http://vengriya.org/>

33. Пандемія COVID-19 та її наслідки у сфері туризму в Україні. Оновлення до документу «Дорожня карта конкурентоспроможного розвитку сфери туризму в Україні». URL: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID19-Report-UKR.pdf>.

34. Продукт туристичної території / В. К. Кіптенко // Географія та туризм. – 2010. – Вип. 9. – С. 119–124. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2010_9_24.

35. Ремейрс Н. Ф. Экология (теория, законы, правила, принципы и гипотезы)[Текст] / Н. Ф. Ремейрс. – С. : Универсум, 2011. – 367 с.

36. Рынок туристических услуг Венгрии. URL: http://www.rustrade.hu/11_Dokumenty_TP/11_02_drujie_dokumenty/11_02_01_turizm.html.

37. Продукт туристичної території / В. К. Кіптенко // Географія та туризм. – 2014. – Вип. 9. – С. 119–124. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gt_2010_9_24.

38. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року № 168-р. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=249826501>

39. Романов А. П., Губанова М.Н. Экономический потенциал предприятия и его связи с ресурсным и производственным потенциалами / А. П. Романов, М.Н. Губанова // Вопросы современной науки и практики. Университет им. В. И. Вернадского. – 2010. № 7-9. – С. 223 – 229.

40. Рубцов В.А. Оценка рекреационного потенциала и развитие внутреннего туризма в Республике Татарстан / В.А. Рубцов, С.А. Шабалина // Туризм и региональное развитие. – С. : Универсум, 2004. – С. 376-381.
41. Савчук Л.Н., Сокиринская И.Г. Информационно-аналитическая система оценки инвестиционной привлекательности предприятий. / Л.Н. Савчук, И.Г. Сокиринская // Персонал. – 2000. – № 1 (55). – С. 138–141.
42. Сергеева Т.Л. Методологические подходы к исследованию ресурсного потенциала региона / Т. Л.Сергеева, Л. Е. Скрипкина // Вестник НГУ, 2015. – № 87. – Ч.2. – С. 97 – 100.
43. Смаль І. В. Основи географії рекреації і туризму : навчальний посібник. / І. В. Смаль. – Запоріжжя, 2002. – 347 с.
44. Современные аспекты развития SPA-туризма: URL: <http://tourfaq.net/travel-business/sovremennye-aspekty-razvitiya-spa-turizma/>
45. Соловйова О. Організаційний механізм державного управління розвитком ринку рекреаційних послуг (Європейський досвід) // Класичний приватний університет м. Запоріжжя. URL: www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010.../10sovrrp.pdf
46. Спа, вэлнес, лечение и отдых в Венгрии. URL: <http://www.thermal.hu/>.
47. Стеченко Д.М. Наукові аспекти економічної діагностики природно-рекреаційного потенціалу регіону // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – №1. – С. 136-139.
48. Ткач Д. І. Туризм як важливий чинник соціально-культурного розвитку держави (на прикладі досвіду Угорщини та Греції) / Д. І. Ткач, Цибух В. І.// Наукові праці МАУП, 2016. – Вип. 50. – С. 48–52.
49. Угорщина. Джерела здоров'я. URL: <http://ua.gotohungary.com/>.
50. Федоренко О. Організація підготовки спеціалістів напряму «Туризм» в Угорщині. URL: <http://pps.udpu.edu.ua/article/viewFile/18638/16382>.
51. Характеристика туристичного продукту як специфічного об'єкту

ціноутворення / Н. О. Сагалакова // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 17. – С. 27–33.

52. Шабардіна Ю. В. Рекреаційний потенціал як складова продуктивних сил регіонального економічного простору [Текст] : дис. канд. екон. наук: 08.00.05 / Ю.В. Шабардіна, Чернігівський державний технологічний університет. – Чернігів : 2011 р.

53. Шепетюк С.М. Рекреаційно-туристські ресурси як основа туристично- рекреаційних послуг / С.М. Шепетюк // Туристична освіта в Україні: проблеми і перспективи: Зб. наук. праць. – К.: Тонар, 2007. – 22с.

54. Школа І.М. Менеджмент туристичної індустрії: навчальний посібник / За ред. проф. І.М. Школи. – Чернівці: ЧТЕІКНТЕУ, 2003. – 662 с.

55. Budapest Wins Best European Destination 2019 Title. URL : <https://hungarytoday.hu/budapest-wins-best-european-destination-2019-title/> (дата звернення: 22.01.2022).

56. Central Intelligence Agency. The World Factbook: Europe, Hungary. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/hu.html>.

57. Hall Derek R. Tourism and Transition: Governance, Transformation and Development. – CABI Publishing, 2004. – P. 74

58. Hebbert Charles The Rough Guide to Budapest. – Rough Guides, 2002. – P. 66–67

59. Hudman Lloyd E. Geography of Travel & Tourism. – Thomson Delmar Learning, 2002. – P. 284–285..

60. Hungarian Central Statistical Office. URL: https://www.ksh.hu/stadat_annual_4_5

61. Kendrick J. The Formation and Stocks of Total Capital. N.Y.: Columbia University Press, 1976.

62. Lyman, Rick. Budapest Is Stealing Some of Prague's Spotlight, The New York Times (September 3, 2006).

63. OECD countries profiles – Hungary. URL : <file:///C:/Users/user/Downloads/Hungary.pdf> .

64. OECD Tourism Trends and Policies 2014. URL : ec.europa.eu/DocsRoom/documents/5675/.../1/.../native.

65. Swanson, Brandon. Digging the way to a new market, The Prague Post (June 5, 2006)].

66. The campaigns of the Hungarian National Tourist Office. URL : www.htbudapesthungary.hu

67. Tourism in Hungary. URL : www.hungary.com